

Koalicija pa opozicija.

Volilna reforma je vrgla ministerstvo grofa Taaffeja, kateri je vodil notranjo politiko v cislitavski polovini Avstro-Ogerake od jeseni l. 1879. Zakonski načrt kakoršen je grof Taaffe 10. okt. predložil državnim zbornici poslancev, ostane brez izvršbe, ostane v spomin, da je bil najbliži in poslednji povod odstopu grofa Taaffeja. Ta načrt ni nikakor vzor volilne preosnove, vendar je pa najpomembnejši čin odstopivšega ministerstva. V obče priznavajo, da grof Taaffe je s svojo volilno predlogo zdril kamen, ki se bode tačal in tačal z vedno večjo silo, dokler ne doseže poslednje ograde ali meje: dokler ne dosežejo narodi ali, če hočemo, državljani tostranske polovine cesarstva občega jednakega in neposrednega volilnega prava. Drugače nimajo sosebno slovanski narodi vzrokov, ne veseliti se, ne žalovati, da se je ministerstvo Taaffejevo umaknilo drugemu ministerstvu; to pa, da je grof Taaffe z *vladnega* sedeža sprožil volilno vprašanje, ostane njegova zasluga, katero s priznanjem zabeležijo zlasti slovanski narodi, kakor različne širše množice *vseh* narodov. Ako bi bil grof Taaffe še ostal pri vladnem krmilu, bil bi najbrže pokvaril to, kar je v njegovi predlogi dobrega in na korist velikim masam; udal bi se bil najbrže gospodovalnim strankam in privilegovanim stanovom. Na to stran torej njegov odstop nikakor ne bode na škodo; saj je vse jedno, ali udajati se popolnoma željam in zahtevam gospodovalnih strank, ali pa, da iste stranke same vstvariyo, kar ugaja njim. Naopak. moralno so gospodovalne stranke na slabšem, kedar same utrjujejo in povečujejo svoje gospodstvo, torej tudi tedaj, kedar pretvarjajo kako volilno pravo.

Vsled predložene volilne reforme so gospodovalne stranke s privilegovanimi stanovi vred razkrile svoje pravo lice, katero so drugače znale hinavski prikrivati nezavestnim državljanom, množicam in kratkovidnim politikom. Zaradi tega, da bi se bili vsled volilne reforme, kakoršno je predložil grof Taaffe, pomnožili državnozborni

volilci med množicami po mestih in na kmetih, vstala je združena nemška levica, vstalo je poljsko „Kolo“ in vstal je Hohenwartov klub konservativcev; te tri glavne stranke zbornice poslancev Dunajskega parlamenta so pokazale, da so proti volilni reformi v glavnih točkah jedine, obrnile so v največem soglasju grofu Taaffeju hrbet, in njemu ni ostalo drugega, kakor odstopiti, in ker je bilo ministerstvo v tej važni točki solidarno, odstopilo je v skupnosti.

Kaj pa je združilo nemške levičarje, poljske plemiče in Hohenwartove konservativce ravno v pogledu na volilno reformo? Kaj je dalo povod sosebno Hohenwartovcem, da so se na začudenje in strmenje s slovesno razglašeno izjavo njih načelnika pridružili nemški, drugače toliko perhoreskovani levici? Hohenwart je sicer v svoji izjavi trdil, da s Taaffejevo volilno reformo se spravljajo kmetje in meščani v opasnost, da bi prišli pod gospodstvo širokih mas, katere zaznamujejo dandanes toliko radi z imenom socijalnih demokratov. Ta načelnik konservativcev je bil toliko drzen, da je označeval Taaffejev volilni načrt kot opasen državnim interesom. V resnici pa se v bojzorni Hohenwartovih konservativcev ne zakriva nič drugega, kakor sebičnost fevdalcev ali zemljišnega velikega posestva, katero bi ne izgubilo rado svojih predprav, ki jih v obilnosti imajo v dosedanem volilnem pravu toliko gledé na osrednji parlament, kakor gledé na deželne zastope.

Zemljiščno veleposestvo ima kot tako kapitalistične interese in ti interesi so sorodni z interesi velike industrije in trgovine. Veliko industrijo, sosebno na Češkem, proizvajajo dandanes tudi zemljiščni veleposestniki, bodisi iz moderne ali običajne, bodisi iz stare plemstvene, torej knežje in grofovske krvi. V tem pogledu imajo te vrste kapitalisti celó identiške interese z modernimi veleobrtniki ali kapitalisti.

Poljski plemiči niso toliko tudi proizvozniki velike obrti, ali naposled so tudi oni zagovorniki kapitala,

kakoršno je tudi v zemljiščnem veleposestvu. Vse tri stranke so po takem poleg vsega drugega *kapitalistične* stranke; v volilni reformi videle so v opasnosti svoje kapitalistiške interese, in zaradi teh materijalnih interesov so se združile v složno družbo pod imenom koalicije. To je glavno, in vsi drugi razlogi, s katerimi slepijo na zunaj, so ali postranskega pomena ali pa gole pretveze. S pretvezami hočejo se opravičevati na zunaj, na zgorej in zdolej.

Nemška levica se hoče prikupljati meščanom, češ, da zagovarja njih interese in nemško narodnost, ako nasprotuje namerjani, sedaj toliko kakor uže pokopani volilni reformi odstopivše vlade; na kmetih tej stranki itak ne verujejo več. Fevdalci, pod plaščem Hohenwartovega kluba, zagovarjajoč svoje zemljiščne kapitalistične interese, pa kmetom dokazujejo, kakor da bi jih branili od nevarnosti, katera jim neki žuga od novih volilcev iz nižih množic. Poljska frakcija je s češkimi fevdalci sorodna, ker vidi potrebo zaščiti svoje zemljiščne interese. Poljsko, kakor vsako še ne obubožano, toraj sosebnost češko plemstvo, je prav za prav v nasprotstvu s kmetijstvom, sosebnost z razdrobljenimi zemljišči, kakoršna se množé v novejši dobi v našem cesarstvu. To nasprotstvo je analogno z navskrižjem interesov, katero se kaže med veliko obrtjo z jedne in malo obrtjo ter rokodelstvom z druge strani.

Ta nasprotstva med velikim kapitalom in malim kmetijstvom, rokodelstvom v obče je treba konstatovati prvič, da moramo uneti vzroke in pomen formalno nove koalicije v državnem zboru, in drugič, da bodo kmetiči, potem mali obrtniki, rokodelci in v obče pravi delavci previdni pri ocenjevanju zaščite, katera se jim razglašča in ponuja od tu označenih kapitalističnih strank.

Jedino združenje v formalno koalicijo teh strank je in bode novo pri sedanji izprembebi cislitavskega ministertva; jedino kot kapitalistične stranke bodo postopale složno, in se torej tudi ne moremo nadejati, da volilna reforma, katero odobré one za širše, tu omenjene sloje in množice delavskega stanu, bode bistveno boljša od dosedanjega volilnega prava; vse, kar se izvrši, bode le navidezno bolje, in jedino moralni pritisk utegne te združene stranke velikega kapitala prisiliti, da se proti njih volji vsaj nekoliko boljše sedanje toliko neugodno, narodom in nižim stanovom krivično volilno pravo.

Za slovanske narodnosti je sedaj izvršena koalicija raznovrstnega velikega kapitala pomenljiva sosebnost zaradi tega, da utegne še bolj odpreti oči tudi tem odlomkom slovanskega naseljenja, ki so se navduševali za klub konservativcev pod načelništvom Hohenwartovim. Ti odlomki, ki so sami nepretržno po svojih konservativnih glasilih kazali na nemško levico kot strašilo, vidijo sedaj sami, v kaki družbi so bili njih konservativni zastopniki; oni vidijo sedaj, da isti Hohenwart, katerega so smatrali kot posebljeno nasprotstvo med

konservativizmom in liberalizmom, se je sedaj sam pridružil stranki, zastopniki najslabšega in popolnoma diskreditovanega liberalizma. A Hohenwart je le načelnik in posrednik teh, ki so ga napotili, da se konservativci zjedinijo z lažno-liberalno nemško stranko. Fevdalci so videli potrebo združenja z nemško levico; v družbi teh fevdalcev sedé slovanski konservativni zastopniki, in ti naj bi sodelovali odslej v družbi, *nasprotnici nacionalnih, socijalnih in materijalnih interesov slovanskih narodov!* Ali bi bilo to možno, ali bi mogli slovanski zastopniki toliko zatajiti dosedanje, bodisi zaresno, bodisi le na zunaj kazano ter povdarjano mišljenje?

Slovanski narodi v svojih glavnih in najširših masah imajo kolikor na kmetih, toliko po mestih, diametralno nasprotno interese tem, katere bode o največi složnosti zagovarjala formalno vstvarjena koalicija, sestavljena iz Združene nemške levice, poljske frakcije in Hohenwartovih konservativcev.

Če ne zaradi drugega, zaradi nove družbe, vstvarjene zaradi skupnih kapitalistiških interesov, morali bi slovanski zastopniki izstopiti iz kluba konservativcev. Najtehtniši vzroki so uže kedaj naganjali slovanske zastopnike, da bi se ločili od konservativnega kluba; ali sedaj imajo jeden vzrok več, da stopijo ne le iz tega kluba, ampak celó v opozicijo proti koaliciji, kateri se je pridružil Hohenwartov klub in celó omogočil novo koalicijo, s to pa omogočil tudi novo ministerstvo.

V novem ministerstvu bode imela Združena nemška levica najvažnejše sedeže; zajedno je imel pri novem ministerstvu tudi grof Kalnoky važno besedo, in to kaže, kakor smo pogostoma povdarjali tudi mi, da sedanja *notranja politika se vrši vedno v zvezi z zunanjo politiko*. A tudi ne gledé na ministerstvo, dokazuje sestava nove koalicije, da se bode nadaljevala protislovanska politika.

Nova koalicija je taka, da odobruje in zagovarja sedanjo zunanjo politiko; nemška levica in poljska frakcija ste celó neposredni nasprotnici vsakatero druge politike na zunaj. Isti dve stranki ste goreči zagovornici duvalizma, in Madjari se zaradi prvega in tega vzroka veselé nove koalicije. Ta koalicija se bode obračala tudi proti izvršenju historičkih državnih prav; jednako ni moči niti misliti, da bi se ta koalicija lotila pravega izvršenja narodne enakopravnosti. S to koalicijo preneha vsaka nadeja, da bi se kaj ugodnega ukrenilo, česar potrebujejo slovanske narodnosti za svoj obstanek in kulturni razvoj; kar pa se dostaje širokih mas delavskega stanu, ne ukrene in vsled svojih interesov ne more nova koalicija vstvariti nič ugodnega.

Po lastnostih in interesih nove koalicije je treba soditi, da se povečajo dosedanja nasprotja in da vzraste ne le zunaj parlamenta, ampak tudi v njem samem večja opozicija. Vsi ti zastopniki, ki so doslej kot antisemiti, demokrati ali v obče zagovorniki materijalnih

in obćih kulturnih interesov zastopali širše mase, bodo s povečano energijo pobijali mogočno koalicijo; slovanski zastopniki imajo tudi brez posebnih socialno-politiških imen in naslovov sorodne interese, da zagovarjajo širše množice; zajedno pa je nova koalicija uže s svojo ustavo odvzela vsako nadejo, da bi Slovani kaj odločilnega dosegli v narodnostnem pogledu.

Ako umejo slovanski zastopniki prav obće položenje, tir nepremične velike politike, nadrejene notranji politiki; ako znajo ocenjevati po njenih lastnostih sestavo nove koalicije, morajo tudi, ako so se obotavljali doslej, stopiti v opozicijo. V opoziciji dobé za tovariše antisemite, in sorodne zastopnike za pobijanje kapitalistiških interesov in zagovarjanje materialnih potreb vsega naseljenja širših mas, naj si pripadajo tej ali oni narodnosti. V narodnostnem pogledu pa morajo slovanski zastopniki izvrševati interese opozicije na svojo roko. Nemška levica je kot opozicija, dá, poslednjih let še kot vladi prijazna stranka pri vsaki še toliko važni predlogi počestevala pred vsem svoje interese in je s posebno taktiko pobijala vladu ob vsaki priliki. Niti stvarno ni hotela kritikovati različnih toćek, in dosegla je, da so jo v poslednji čas prištevali k „zmer-nim“ strankam, in da dobi sedaj nekaj ministerskih sedežev, poleg tega, da je obća, zunanja in notranja politika v tiru njenih stremljenj.

Slovanska opozicija, kakor smo dolžni nadejati se, stori svojo dolžnost, ako bode stvarno presojevala predmete; stvarnost sama jej dá prilike dovolj, koalicijo pobijati, ker poslednja bode uže skrbela za take predloge, katere bodo v njenem skupnem interesu.

Opozicija Mladoćehov je imela sopomoć jedino pri hrvatsko-slovenskem nezavisnem klubu, tu pa tam pri antisemitih; *odslej* sili razvoj vseh stvarij na to, da dobé Mladoćehi še drugih slovanskih pomoćnikov. Po številu bodo tudi skupno v manjšini; ali *moralno* se vspehi povećajo. Pomisliti je treba, da število členov nemške levice in poljske frakcije je sicer veliko, ali vstvarjeno je na *fikcijah*, ker nemška levica je takó moćna le vsled krivićnega volilnega reda, in da poljska frakcija nima

za seboj množic poljskega naroda; kar se dostaje pa fevdalcev ali veleposestva v Hohenwartovem klubu, so oni v tolikem številu v tem klubu jedino vsled privilegij, prenesenih v sedanji volilni red. Po takem nova koalicija ne zastopa širokih množic dotićnih narodov, ampak le izvoljence, kakor pravi Nemeć, „die oberen zehn Tausend“ sedanje socialne družbe. Nasprotno pa, zastopajo uže Mladoćehi najširši del, to je milijone češkega naroda; jednako so zastopniki hrvatskega, slovenskega, ruskega naroda, naj si bodo še v toliko skrćenem številu, predstavljajci narodnih mas, narodov v vseh njih odlomkih, kolikor so naseljeni v Cislitavski polovini cesarstva, in to naseljenje znaša več duš, nego jih šteje skupno nemški in poljski narod, tudi ko bi bila poslednja zastopana po nemški levici in poljskem plemstvu. Pri slovanskih zastopnikih ni fikcij, pać pa ima fikcije v najveći meri v podstavo sedaj vstvarjena koalicija. Dejanske vspehe more kazati ta koalicija, ker ima formalno nadmoć; moralne vspehe pa nam je iskati jedino pri teh, ki bodo v opoziciji, torej pred vsem pri zastopnikih raznih slovanskih narodov. Ti moralni vspehi porodé prej ali poslej preobrat, in temu preobratu bodo sledili neizogibno tudi dejanski vspehi.

Ne smemo pozabiti, da v zaresnih dobah, kakoršna je današnja, morajo računati pravi in modri državniki z dejanskimi, ne pa s fiktivnimi, ustavno-formalnimi razmerami in odnošaji. In računili bodo viši činitelji z dejstvi in dejanskimi razmerami čim preje; mnogoštevilniše, dosledniše in odloćniše bodo zastopniki slovanskih narodov v opoziciji presojevali delovanje nove koalicije. Ako porodi nova koalicija povećano slovansko opozicijo, moramo biti zadovoljni z novo izpremembo; kajti, dokler, kakor smo rekli zadnjić, so Poljaki v milosti na zgorej, ostane tir obće politike stari, in pri tem položaju smo dolžni računati ne toliko z dejanskimi, kolikor moralnimi vspehi, ki bodo pripravljali pot dejanskim vspehom. Bodi torej koaliciji, ki se je vstvarila sama iz sebe, jasen odgovor povećana, kakor se vidi, po koaliciji prisiljena opozicija!

Z a s l o v a n s k e d e l a v c e .

Avstrijski delavci vseh vrst so razvideli iz razpravljanj o volilni reformi, da jim v državnem zboru nasprotujejo mogoćne stranke; spoznali so, da celó konservativno veleposestvo, ki se drugaće dobrika delavcem, se je odloćno postavilo proti volilnemu pravu, katero bi se razširilo tudi delavcem na korist. Delavce so pristaši velike industrije in vsega plemstva ter zemljišćnega veleposestva vrgli brez razlike v jedno in isto vrsto: med socialne demokrate. Poslednje slikajo kot

opasne sedanji družbi in državi. Ti nasprotniki delavcev spadajo vsi med velike kapitaliste, kot taki se ne razloćujejo drug od drugega in so bili in so vedno složni v nasprotstvu proti raznim vrstam delavskega stanu.

Kapitalisti veleposestva zemljišćnega in velike obrti se združujejo v mogoćne stranke tudi v Avstriji ali tostranski polovini našega cesarstva. S to mogoćnostjo in nadmoćjo zabranijo, da delavski stan ne te,

ne one vrste še dolgo ali vsaj sedaj še ne doseže svojega neskrčenega volilnega prava, kakoršno je obseženo v občem, enakem in neposrednem volilnem pravu. Zato pa je treba delavcem vseh redov skrbeti zato, da si pridobijo zunaj gospodovalnih in kapitalističnih strank dobrih, odločnih, kakor odkritih sopomočnikov. Taki pomočniki se kažejo delavcem v zastopnikih slovanskih narodov; to je takó resnično, da celó nemški in drugi inorodni delavci morejo dobiti pomoči v slovanskih zastopnikih.

Slovansko pleme je namreč delavsko pleme v večji meri, nego vsako drugo pleme v Evropi ali v obče v sedanjem takó zvanem civilizovanem svetu. Slovanski narodi našega cesarstva nimajo veleposestev zemljiščnih in velikih podjetij v obrtnijah, kakor pa drugi narodi. Drže se bolj kmetijstva in niže obrti; velike trgovine doslej poprek uže celó ni med njimi. Taki so bili tekom zgodovinskih dob, taki so bistveno danes. Med Slovani je res razširjena najbolj kmetija malih zemljišč; mala obrtnija, rokodelstvo in vse drugo sestaje iz raznovrstnega dninarstva ali delavcev za vsakdanjo plačo. Kmetje, obrtniki in rokodelci so z večine sami delavci, in to dandanes bolj, nego kedaj poprej; kot taki, kot delavci in v najožem obližju z delavci ne morejo biti v nasprotstvu z delavskim stanom. Slovanski kmetje, obrtniki in rokodelci ne spadajo v vrsto velikega kapitala, pač so poprečno sami v nasprotju in nasprotstvu s tem kapitalom. Saj je današnje veleposestvo in obrtno podjetništvo takó mogočno, da izpodkopuje male kmete, obrtnike in rokodelce; konkurencija veleposestva in velike obrti je tako silna, da slabi in uničuje trud in plode in izdelke malih kmetov, obrtnikov in rokodelcev. Ti kmetje, obrtniki in rokodelci se imajo s svoje strani proti velikemu kapitalu boriti ravno takó, kakor so v nasprotju in nasprotnosti z njim posebe takó imenovani delavci.

Delavci po takem nimajo v slovanskih narodih nikakih nasprotnikov v smislu modernega kapitala; torej ne morejo takega nasprotja zaslediti slovanski delavci. Slovanskim delavcem pa morejo pomagati toliko laže ravno zastopniki slovanskih narodov. Ta pomoč je delavcem v obče in slovanskim posebe toliko potrebniša, kolikor manj se morejo nadejati, da dobé delavci v obče povoljno število svojih zastopnikov v državni zbor, kedar bi se napravila kaka volilna reforma. Kakor vidijo delavci, utegnejo v najugodnišem slučaju priboriti si posebno kurijo z majhnim številom svojih poslancev, nikakor pa še ne zastopnikov, ki bi jih imeli vsled občega, jednakega volilnega prava.

Ali slovanski zastopniki so doslej obloženi s prevažno zadačo, da priboré narodnosti in jeziku slovanskih narodov uslovja za obstanek in kulturni razvoj teh narodov. Ako so slovanski zastopniki uže kot taki prijatelji in podporniki vseh vrst tu označenega delavskega

stanu, vendar poštevali ali vsaj bi morali poštovati pri vseh vprašanjih tudi svoje specijalno narodno stališče. Zaradi tega ne morejo stvarno ali objektivno in mirno potegovati se za druga vprašanja; povsod se jim vsiljuje tudi narodno vprašanje. Rešenje tega jim se kaže najnujnejše in najpotrebniše. Vse drugače bi bilo, ko bi se kedaj dobro rešilo to vprašanje; potem bi bili zastopniki slovanskih narodov uže po svojih zadačah, ki bi jih dobivali od volilcev, zajedno pravi zastopniki raznih vrst delavskega stanu. Potem bi se ti zastopniki potegnili za interese vsega delavskega stanu, ne gledé na razliko narodnostij, h katerim pripadajo. V takem položaju bi se oni postavili proti sedaj mogočnim strankam ne kot zastopniki kake stranke, ampak kot zaščitniki dela proti kapitalu. Potem bi ne mogla nemška kapitalistična stranka slepiti meščanov, ali stranka plemstva in veleposestva kmetov, kakor da bi zagovarjali ti dve stranki ne le gmotne interese, ampak tudi narodnost svojega naroda. Potem še le bi nastal pravi boj med kapitalistično in delavsko stranko v avstrijskem parlamentu, in s to borbo bi slovanski zastopniki priborili delavskemu stanu več, nego se zgodi sedaj, ako dobé posebno kurijo v državnem zboru.

Slovanskih in delavcev vseh narodov pravi interesi zahtevajo, da ti delavci kar možno delujejo na izvršenje narodnostnega in jezikovnega vprašanja v Avstriji. Taka težnja jih dovede najgotoveje do občega jednakega volilnega prava, s tem pa do pravega ravnotežja med kapitalom in delom.

To taktiko smo dolžni priporočati delavcem v obče in slovanskim delavcem posebe, ker ni videti poti, po kateri bi mogli delavci premagati sedanje nadmoč kapitalistiških, zajedno gospodovalnih strank. S pomočjo slovanskih zastopnikov, kateri imajo sami po sebe jednake interese s težnjami delavskega stanu, pa pridejo delavci do cilja.

Naj bi pa zastopniki slovanskih narodov ali delavci borili se za obče in jednako volilno pravo tudi pred rešenjem narodnostnega vprašanja, vedno je dobro, da vedó delavci, kje imajo prave svoje nasprotnike in kje prave zagovornike. Razvoj slovanskega plemena je nanesel, da je delavskemu stanu ugoden, in to resnico ne povdarjamo zaradi tega, ker smo Slovani, ampak ker je zgodovinsko dejstvo, vidno in razvidno vsakomur tudi iz današnjih pojavljanj.

Sicer pa je tudi za delavce narodnostno vprašanje važno in nikakor ne indiferentno, kakor trdé krivi učitelji in židovski agitatorji med nemškimi delavci. Delavci sami vidijo, da dandanes poštevali civilizovani narodi ne le delo in rokodelstvo kot tako, ampak to delo in rokodelstvo združeno z večjo ali manjšo umetnostjo. Umetna obrtnija je dandanes na dnevnem redu in obča potreba; ta potreba ni nova, zlasti med slovanskimi narodi ne; ali razširila se je tudi med take na-

rode, kateri niso v prošlosti razvijali tolike umetnosti in zares estetiškega vkusa, kakor n. pr. ravno slovanski narodi. Lastnosti posebnega vkusa pa le podedujemo, in to, česar se naučimo posebe, je le popolnjevanje, utrjevanje, nikakor lastnost, katero bi mogli pridobiti z učenjem in vajami. Vkus, estetiško čustvo pa je v plemenih in iz njih prihajajočih narodih. Človek je v svojih sposobnostih zavisen od krvi, od naroda, kateremu pripada. Slovan ima posebno čustvo za umetniški vkus, in to čustvo se razlikuje od čustev drugih narodov. Francoz ne more v umetnosti vstvarjati tega, kar Slovan, in Slovan tega ne, kar Francoz, in tudi če se učita drug drugega, vedno se njuni izdelki istih predmetov razločujejo med seboj. Iz tega sledi, da se Slovan drži svojih posebnostij; te spoznava iz svoje kulturne zgodovine, iz starin in izdelkov, ki se vidijo ali (v pesmi in godbi) slišijo še dandanes. Uže zaradi tega je vsak moder delavec, ki se bavi z umetno obrtnijo ali umetnim rokodelstvom, prisiljen držati se svoje narodnosti ter njo spoznavati, ker le s pomočjo njenih svojstev doseže največ popolnosti pri svojem delu.

To, da vsaka narodnost, torej tudi pojedinec vsake narodnosti dela in izdeluje po svojstvenem vkusu, ni nikaka nesreča za človeštvo; nasprotno, razlika mika, in jednolični izdelki raznih predmetov delali bi nam dolg čas, nasitili bi se jih. Kakor je v diferencijah ali razlikah napredek in mikavnost vsega življenja, taka je tudi z umetnostjo in njeno porabo pri različnih predmetih. Zato se ni treba bati delavcem, torej tudi slovanskim delavcem, ako se dobro oprimejo svojstev lastnega naroda in plemena; ako izvrše le dobro po svojstvenem vkusu svoje izdelke, ugajali bodo ne le Slovanom, ampak tudi drugim narodom. Saj tudi Slovanom ugaja to, kar po svojstvenem vkusu vstvarijo umetniki in umetni obrtniki ali delavci drugih narodov.

Narodna svojstva je torej treba spoštovati, ceniti, ne pa prezirati in zaničevati. Krivi so učitelji, kateri zavajajo delavce, obrtnike, umetnike, češ, da se jim ni treba držati svojstev in potrebnostij svoje narodnosti.

Delavcu ni zaslužek namen, ampak sredstvo za namen; tudi ni ta namen samo v kruhu in pijači, ampak tudi to je le sredstvo za pravi namen. Pravi naš namen je, da se povzdignemo duševno, da si razširimo zavest o svetu in življenju ter da si oplemenimo srce. Jedino takó povzdignemo vsak svojo osebo ali, kakor pravijo, svojo individualnost. Kakó pa dosežemo to? Zopet po najkrajši in najboljši poti s pomočjo domače literature in umetnosti. Prava književnost in umetnost se suče v krogu in mejah narodnih svojstev, in take literature in umetnosti imajo Slovani v skupnosti dovolj in je bodo

imeli v bodočih vekih še več. Tu je treba poštovati literaturo in umetnost *vseh* slovanskih narodov, ne pa samo tega naroda, iz srede katere smo se porodili. In česar ni pri nas doma, si pa presadimo na domači vrt po dobrih prevodih in posnetkih ali kopijah. Vsak Slovan, če se ume prav, poštevava za svoje vse to, kar so vstvarili slovanski narodi skupno; tako dela tudi Nemec, Anglež, Italijan, Francoz itd.

Mednarodno je vse kaj drugega, in za delavce je važna pred vsem mednarodna organizacija; vse drugo pa je in mora biti tudi pri njih narodno. Naposled dobivajo delavci razmerno največ dela med lastnim narodom in lastnim plemenom, in ravno slovansko pleme je veliko in razprostranjeno.

Te resnice, katere smo tukaj označili le nekoliko, je treba posebej pojasnjevati, in ta potreba je dandanes večja, nego poprej. A agitatorji zavajajo delavce celó proti njih interesom, in mnogokrat nam je treba misliti, da so krivi učitelji podkupljeni od kapitalističnih strank. Saj če zavedejo delavce na krive poti, imajo največjo nadejo, da ostanejo pri svoji nadmoči nasproti delavskemu stanu.

Slovanski delavci so tudi v opasnosti, da jih zavedejo interesi velikega kapitala ali celó interesi tujih narodov. Nemški delavci so se dali na mnoge strani zavesti od židovskih doktrinarjev in agitatorjev; vendar pa se držé svojega jezika, svoje literature. Krivi nauki o ekonomiji in delavskih zgolj gmotnih interesih so vse kaj drugega, kakor pa pravi nauki o narodnosti, narodni kulturi, narodnih sposobnostih, katere so tudi delavcem potrebne v prospevanje dela in omike. Na to stran je treba razločevati in poučevati.

Slovanska publicistika v Avstriji se je poprečno doslej premalo bavila s specijalno delavskimi interesi; to se mora zboljšati sosebno odslej, ko je obče volilno pravo prišlo od visoke strani na dnevni red. A morajo se pomnožiti med Slovani tudi politiška društva, katera naj imajo pravo tudi zabav in poučevanja. Poučevati smo dolžni delavce raznih vrst, in potem se nam ni bati, da bi ne prišli naprej oni sami pri svojih gmotnih in s temi združenih gmotnih interesih; bati se pa potem tudi nam ne bode treba, da bi se delavci izneverili svoje narodnosti in v tem svojem narodu. Lastni interesi in kri vežejo delavce na svoj narod, treba jim je le pojasniti stvari, kakoršne so, in boljše bode tudi za slovanske narode, in to toliko bolj, ko se vsled občega kulturnega razvoja vse vrste delavcev množé tudi med slovanskimi narodi. Na narodno delo slovanskih delavskih sil.

Fr. Podgornik.

Bratska zveza.

„Nov. Vr.“ tako pozdravlja srečanje ruskega brodogojca s francoskim brodogojcem v Tuluonu 13. oktobra 1893. leta.

„Koncem je vendar le nastopil davno pričakovani, davno objavljeni trenotek novega srečanja dveh mogočnih držav — Rusije i Francije, dveh narodov, ruskega i francoskega, kója si sedaj prostirata svoje desnice v imenu mira i bratstva. Bratska zveza se je zarodila na vodah Kronštata, na vodah Tulonskih pa se ta zveza za novo podkrepi — **ta srčna zveza dveh narodov v imenu nju sreče, mira i razvoja.** Naše morjake pozdravljajo izbrani ljudje francoske dežele, pozdravlja jih ves narod, vsa francoska zemlja! I kakor je nekaj pri nas bezprerivno (nepretržno) grmeló v Kronštatu: „Vive le France!“ — tako sedaj grmi v Tulonu: „Vive la Russie!“

Kaka je ta ginljiva slika, kaka je to praznična kartina! Divni dan! Solnce sveti s sinjega neba i odeva svojim bleskom i bez tega blistečo sliko — i zdi se, da sama priroda blagoslavlja to srečanje, ta prihod Rusov, to srčno zvezo dveh narodov, koja stá uže davno hotela pobratiti se — sedaj nastal je ta trenotek!

Dá, velik je pomen današnjega dogodka: *ta pomen bo neizglavljiv, se vrže v srca vsem, se zapiše na stranice zgodovine*; pa tega je še malo: *današnji dogodek bo začetek nove dobe, — dobe ravnovesja sil Evrope.*“

Kontre-admiral Th. K. Avelan, предметъ восторженныхъ овацій со стороны Франціи по случаю посѣщенія русской эскадры французскихъ водъ*, rojen je avgusta leta 1839. Torej mu je sedaj ravno 54 l. Rodom je on iz francoske stare plemenite familije, katera je prošlega stoletja preselila se v Rusijo. Njegov oče je uže bil ruski morjak. Th. K. Avelan je pitomec Petrograjskega morskoga kadetskega zavoda i je začel služiti v baltijskem mornarstvu. V teku 33 let svoje službe bil je v 25 morskoh bojih baltijskega i črnomskega ruskega mornarstva.

Vodil je razne vojne ladije, med njim i znamenito „Svêtlano“. Ima mnogo visokih redov, ruskih i inozemnih; med poslednjimi tudi komandovski križ Častnega Legiona. Karakterni črti kontreadmirala Avelana sti *progorljivost i vrolost*. Previdnost božja mu je prednaznâčila vlogo junaka *takega trenotka, o kojem bo z radostjo i gorečnostjo govorilo oddaljeno potomstvo mnogih narodov, mnogih plemen*. Torej se pač ni čuditi, da uže sedaj kroži med občinstvom mnogo govoric, katere idealizuje Th. K., da bi bil bolj dostojen onega bleska, s kojim obda trenotek sedanjosti njegovo ni osobito svetlo, ni temno prošlost. Tako na primer, podlistikar „Nov. Vr.“ pripoveduje o Th. K. dejstvo, katero ga zares povzdigne na nekoliko glav nad navadne glave, nad zlato sredino. Ko je Th. K. služil še v baltijskem brodogojstvu, kot mičman, torej čin še mali, zgodilo se je, da so poveljnika ladije za nekak pogrešek kaznovali z odstavko od službe; poveljništvo pa je med tem dobil mladi, pa nadepolni mičman, kar pa njegovemu dobremu srcu ni uga-jalo, pač pa je začel misliti, kak velečin mogel bi vrniti padšemu poveljniku prejšnjo čast i veljavo. Ko bi rešil koga iz žrela morskoga, bi ga gotovo pomilovali, rekel si je mladi, človekoljubivi morjak ter jo s tem krenil k pobitemu od gorja bivšemu poveljniku. Pogojila sta se tako, da Th. K. skoči v burnem kraju v morje, a bivši njegov poveljnik ga reši iz penečih se valov. Skleneno-storjeno, samo s to razliko, *da je Th. K. moral igrati obe vloge: i utopljenca i rešnika...* Vendar pa je mičman-poveljnik donesel vrhovni vladi o „junaškem činu“ svojega odstavljenege načelnika, a črez nekaj dnij, je posledoval prikaz: „Разфалованнаго командира (takogoto) за его новейшій подвигъ въ его должности возстановить!“ Seveda v podobnih slučajih posebno velja latinska pogovorka: *nomina sunt odiosa*; ali znanci g. kontre-admirala Avelana pravijo, da se je goremični „načelnik nekoliko-krat“ pri raznih prilikah zahvaljeval svojemu bogorodnemu „mičmanu“ na vseh onih dobrotah, katere mu je naklonilo njegovo plemenito srce... **Božidar Ivorcov.**

Iz Krčevinskih potočnic.

ELEGIJA.

Željé in nade moje
Uničil je vihar.
I. Treunfeldt.

Mura, kaj tožno šumiš? Zakaj te obhaja otožnost?

Daleč seliš tvoj šum, britke je žalosti glas.

Mar žalostiš se zato, ker dvojiš uboge Slovence?

Tega ni tebi nič mar; voda brezčutna je stvar.

Britkemu plaču jednak nam zdi se tvoj šum tu okoli,

To pa v resnici je plač, plač tvoji žrtvi velja.

V tvojih valovih že več mladeničev smrt je zadela,

Takega vendar nikdar tvoja ni strla nam moč.

Priden učenec je bil,*) da malo je najti jednakih,

Bister um, blago srcé bila njegov sta nakit.

Ljubljenec domačih je Vil bil knjige slovanske ljubitelj,

Zgodaj prodril je dub njegov v dušni slovanski zaklád.

Pesniškim vencem ovil bi čelo nam matere Slave,

Da mu prerana ni smrt v vodi skrbela za grob!

Take so bile želje mi njega poznati po licu,

Take zbok njega gojil nade sem, ah, siromak!

Toda teh želj in teh nád rast zmlela viharna je usoda,

Ni njih več in jih ne bo; v grobu počivajo ž njim.

Toda neznamen pomnik mu bodi v preskromni žalujki,

Ki bo do zadnjega dne lajšala meni srcé.

*) Alojzij Korošec, šestoselec na c. kr. gimnaziju v Mariboru, utonil dne 18 avg. t. l. v Muri.

Martin.

Res, najsrečnejši človek mi se zdi,
Ki mnogo za bodočnost ne skrbi.
Tak človek naš veseli je Martin!
Roditeljev ubogih mi je sin:
Ne zmore hiša ni voličkov dveh;
Pa kaj Martinu treba je obeh,
Saj enega je tudi kaj vesel,
In ni v skrbeh, da bo berič ga vzel.

Ima pa tudi lepo kravico,
Modro nazval jo je za „Plavico“.
Na dan daje mu mleka lonce tri,
Najbolj Martin se tega veseli!
S tropinami on žgance rad nam je,
A masla si naspravlja, prodaje.
Teleta je že tudi tri prodal,
A drugega si junca pridržal.

A Ana junčka ne prodaje,
Martina gleda, tiho se smeje.
Veseli Martin tudi zaradi,
Besedo pravo tu težko lovi.
A junec Anin v staji zamučil,
Glasno se mu Martinov oglasi.
„Veš, Ana, kaj? snuboke ti pošljem!
Le reci mi, da to storiti smem!“

Martina junec strašno veseli!
Skrbi ga le, kako mu par dobi?
Soseda Ana res ima mu par:
Martinu všeč je, da ga vkral bi kar.
A krasti, ve, največi mu je greh,
Pa še sosedom bil bi vsem na sméh.
Kako pa junca milega bi skril,
Ko bi na vaški vodi gâ pojil?

Vsak dan je molil očenaše tri,
Da dobri Bog mu um tu razsvetli.
In razsvetli mu dobri Bog razum,
Ko da bi bil že šel na sveti Kum!
V nedeljo zjutra v cerkev je hitel,
Z mlado sosedo Ano se sešel.
Zamukal Anin junec je glasno,
Martinov odgovoril mu na to.

„Morda se res najbolje uredi,
Če junček tvoj si z mojim par dobi!“
Odgovori vesela Ana mu,
In hitro skoči v stajo k junčku,
Pogleda ga in prime ga za vrat,
Ter reče: „To je prvi najin svat!“
Martin vesel in srečen pritrdi,
Kraj svata Ano svojo zagrlí.

Martin urno pogleda Anico,
Ozre počasi se na stajico.
Bistro ga gleda Anica skrivaj,
In misli na volička in — še kaj.
A čudno: v cerkvi sta skrivno oba
Bogu priporočila voleka.
Popoldne k Ani je Martin prišel,
Sosedo pa na pragu je našel.

Veliko koj pove jej tu novost:
„Da vaška psa sta zgrizla se za kost!“
Namuzne Ana se in zarudi,
Namuzne se Martin, ko štor stoji.
Zamukal Anin junec je glasno,
Martinov odgovoril mu na to.
Martin roko tu Anici poda,
In vpraša jo, al' junca mu proda?

— — — — —

Iz poezij Fr. Levstika.

Пророкъ.

Съ тѣхъ норъ, какъ Вѣчный Судія
Мнѣ далъ всевѣденъе пророка,
Въ очахъ людей читаю я
Страницы злобы и порока.

Провозглашать я сталъ любви
И правды чистыя ученья;
Въ меня всѣ ближніе мои
Бросали бѣшено каменья.

Посыпалъ пепломъ я главу,
Изъ городовъ бѣжалъ я нищій,
И вотъ, въ пустынѣ я живу,
Какъ птицы — даромъ божьей нищи.

Завѣтъ Предвѣчнаго храня,
Мнѣ тварь покорна тамъ земная,
И звѣзды слушаютъ меня,
Лучами радостно играя.

Когда-же черезъ шумный градъ
Я пробираюсь торозливо,
То старцы дѣтятъ говорятъ
Съ улыбкою самолюбивой:

„Смотрите: вотъ примѣръ для насъ!
Онъ гордъ быть, не ужился съ нами;
Глупецъ — хотѣлъ увѣрить насъ,
Что Богъ гласитъ его устами!“

„Смотрите-жъ, дѣти, на него
Какъ онъ угрюмъ, и худъ, и блѣденъ,
Смотрите, какъ онъ нагъ и бѣденъ!
Какъ презираютъ всѣ его!“

Prorok.

Odkar sodnik je Večni mi
Podaril znanije proroča,
V očeh ljudi tu čitam si
Človeško knjigo zlobe, stoka.

Nauk ljubezni sem začel,
Začel pravice sem učenje;
Vsak bližnji besen je hitel
Metati na me tu kamenje.

Napepel sem si glavo,
Iz mest bežal sem čisto reven,
Potegnil sem v puščavo to,
Ko ptice hranim se pohleven.

Po volji Božji se držé,
Pokorna stvar je tu mi vsaka
Poslušajo me zvezdice,
Veseli njih migljaj mene čaka.

Ko pa čez mesto šumno se
Jaz naglim v naglici veliki,
Otrokom starci govoré
V samoljubivi tej obliki:

„Poglejte lep primer za vas!
Ponosen ni se z nami slagal;
Neumnež, rad učil bi nas,
Da Bog mu je besede vlagal!“

Otroci, le pogledjte vi.
Kako otožen, suh in bled je,
Kako beraški vam odet je,
Kako prezirajo ga vsi!“

Пророк.

Одкар сѣдникъ въ Вѣчный ми
Подарилъ знаніе пророка,
В очехъ людей ту читаю си
Чловѣшкѣ книжкѣ злобе, стока.

Наукъ любезни семъ зачалъ,
Зачалъ правица семъ ученіе;
Всакъ ближній бѣсенъ въ хитѣлъ
Метати на мѣ ту каменья.

Напепелѣдъ семъ си главу
Изъ мѣстъ бѣжалъ семъ чисто рѣвенъ,
Потатѣлъ семъ въ пушавѣ тѣ,
Ко птица хранимъ се похлѣвенъ.

По волѣи Божьи семъ држа,
Покорна стваръ въ ту ми vsaka,
Послушаю мѣ звѣздица,
Веселъ нѣхъ мигляй мене чѣка.

Ко на чѣзъ мѣсто шумно се
Я наглимъ въ наглици великѣ,
Оtroкомъ старци говорѣ
Въ самолюбивѣ тѣи обликѣ:

„Поглядите глѣ примѣръ за васъ!
Поносенъ нѣ съ зъ нами слагалъ;
Неумнежъ, радъ училъ бы насъ,
Да Богъ му въ бесѣдѣ влагалъ!“

Otroci, le pogledajte vy,
Kako otožen, suh in bled je,
Kako beraški vam odet je,
Kako prezirajo ga vsi!“

Однообразный жизни шумъ
Надождает мнѣ съ легка:
Хоть и хватаюсь я за умъ,
Хватаетъ скука иногда.

Не скука то пустыхъ людей,
И тунецдевъ гротевыхъ,
Не скука мудрыхъ дуралей,
Иль полныхъ чашекъ пуневыхъ.

Я этой скуки и не зналъ,
И пралестей ея не жду.
Всегда ее я презиралъ:
Вѣдь, вѣрно, самъ себя не вру! —

Но скучно мнѣ отъ пустоты
Цустыхъ обрядовъ жизни сей.
Досадно мнѣ за слѣпоту
Премногихъ бидящихъ людей.

За ложь, которою живемъ,
И дышемъ мирно, да легко,
И для себя мы счастья ждемъ,
Да вѣрнимъ: ложь намъ даетъ его!

Вотъ почему мнѣ жизни шумъ
Надождаетъ иногда,
Такъ что бываю и угрюмъ,
Хотя не слишкомъ, лишь съ легна.

Фр. Целесгинс.

П j e s m a.

Pust je život; — nada sama
Razvedrit ga kadkad znade;
Ljude mori teška tama,
Na taštini sreću grade.
Pust je život; — malo koji
Znade jošte krjepost cienit,
Još je malo kome stalo
Pusto srđce oplemenit.

O da nije pjesme svete,
Što slobodna prodriet more,
U tamnilo ljudske grudi,
Kud se razna čuvstva bore,
I podati snagom svojom
Plemenštini cienu pravu,
Otelo se ljudstvo nebi —
Surovosti tvrdom spasu.

O da nije pjesme svete,
Što iz praha nade diže,
Pa ih kao molbe nosi
Tamo k plavom nebu bliže,
Mnogo srđce svenulo bi,
U očaj bi ljuti palo,
Pa bi zemlju i nebesa
Proklinjati sdvojno stalo.

Pjesmo moja, drugo vjerna,
Duhovanje moje pravo,
Vazda sam te iz dna srđca
Ko svetinju obožavō.
Obljubit te baš sam morō,
Jer tek s tobom čovjek more
Ikrotiti strast i zlobu,
Štono ljudstvo davno more.

Obljubit te ja sam morō
Jer tvojiem pod okriljem
Ljepše cvjeta nada ljudska,
Želje ljepšim sjaju miljem.
O da nisam tebe našo,
Prazan bi mi život bio,
Bez čuvstava, bez odlukā
Suvišno bih viek svoj vio.

Za to, pjesmo, uvijek ćemo
Ostat drugi sve to bolji,
U ubavu u veselju,
U golemoj u nevolji.
Neumitno svedj ćemo se
Držat svoga dostojanstva,
Radit ćemo za spas roda
I vascielog čovječanstva.

Dinko Strovica.

BEZ NASLOVA.

Malo sam, dušo, pjevō ti živoj,
Ali sam ljubio silno, silno:
Plauć pjevati moram mrtvoj,
Ljubav mi mrtvoj silnija jest.

Kada te vidjeh zadnji put
Bolestnu, slabahnu, bliedu,
Tamo u slovskom gradu,
Sočin gdje divni, čarni kraj;

Kada te vidjeh zadnji put
Bolestnu, slabahnu, bliedu,
Bolestna, slabahna, blieda
Bješe mi, dušo, radostna:

„Patila grozno sam, grozotno,
Ali sam patila brabreno;
Minule boli veće su,
Manje će lakše minuti“

Onda ću vesela vratit se,
Boravak gdjeno Dragiću;
Svaki ću danak vidjet ga,
Videći bit ću presretna.

Opet ću marljivo raditi,
S Dragićem opet učiti —
Hrvatski pjevi, slovanski,
Koli su sladki, sladjani!

Opet ću s njime zboriti,
Što li su ljudi što li svijet,
Što li je ljubav, sreća što,
Što li na zemlji pakao, raj.

Zašto li pati Hrvatska,
Zašto li strada Slovenska,
Kad li će rodu doći spas,
Kad li će sloga združiti nas.

Zašto li djeve hrvatske
Tudjim resom rese se,
Zašto li bujne Slovenke
Samih sebe srame se.

Zašto li...“ — „Dosta, dušice!
Mirno mi ostaj — bojim se.“
„Nemoj se, dušo, bojati,
Ne da se Milka shrvati“.

„Ali se nećeš bolestna
Svojim se, meni vraćati. . .“
„Ako sam roda Evina,
Toli sam vendar pametna. . .“

„Sretno mi ostaj, Milice,
Zdrava mi vrati se, dušice!“
„Sretno mi putuj, Dragane,
Zdrava ću zdravoga naći te.“

Reče i pruži mi ručicu,
Lišca pruži mi oba,
Pane mi tad u naručaj —
Rajski to bješe zagrljaj.

„Dobar je dobrim dobi Bog“
Stara je, mudra je rieč —
Ali su ljudi ljudi tek,
Dobrima često zli.

Grozan je, grozan zloba grieh
S ludosti, gluposti, ah
Više mi strada jadni svijet,
Grozniji radja se strah.

Dodjoše jadni, rekoše:
„Ne budi luda, gani se!
Doma te čekaju, žude te —
Trošak nas za te tišti, tre.“

Na to ti jadna, jadnica:
„Toli sam slaba, bolestna;
Putem bih dušu pustila —
Toli sam, sejiće, shrvana.“

Starija na to seja ti:
„Ne treba ti se braniti!
Znam, da ne možeš hoditi,
Nosit ćemo te, voziti. . .“

Tko te je vidio hoditi,
Nositi, dušice, voziti,
Svatko je suze prolio,
Svakomu srđce pucalo — —

Tako mi, dušice, vrati se,
Boravak gdjeno je Dragiću —
Ali ti ne daše vidjet ga,
Dušo mi, dušice sladjana.

Ovo ti i ono ti kazaše,
Milenim glasom rekoše:
„Ti si ga toli štovala,
Više no sebe ljubila:

On se je samo igrao,
Tebi se smijao, rugao . . .“
Na to ti, dušo, dušice,
Božansko puklo srđašce. . .

Malo sam, dušo, pjevō ti živoj,
Ali sam ljubio silno, silno:
Plauć pjevati moram mrtvoj,
Ljubav mi mrtvoj silnija jest.

Koji te ubili, gorko plauć —
Sada te znadu, što si im bila —
Sada bi sebe dali za te —
Zovu te neba caricom . . .

Koli si ljubila starca si otca!
Braći si bila majčica mila!
Sejama dragim bolja no sebi!
Meni, dušice, žiče, raj!

Tko te je poznao, volio svatko te!
S kime si zborila, čudio čudom se!
Ja sam te ljubio — za to mi, dušice,
Sladjano snijež izpod zomljice . . .

Blago tebi, sretna si ti,
Tuga, bol te, jad ne tre —
Ako je na nebu svjetli raj,
Blāženstva sretnu kruži te sjaj.

Ali je Dragić žalostan
Izpod nebesa ostao sám —
Komu će sada živjeti?
Komu će žalostan, tužan mrijet?

Jadna mu drāga živi još,
Liepa je, krasna je, divotna . . .
Njojzi će Dragić živjeti,
Njojzi će junački, hrabro mrijet!

Koli si mila, milena,
Koli mi sladka, drāga mā!
Što će mi život? Eto ga,
Eto ga tebi, drāga mā!

Domovino, domovino,
Da mi nije živjeti tebi!
Ja bih snio, sladjano snio
Pokraj svoje Milice. Dne 10. okt. 1893.

Чѣмъ люди живы? — Zakaj so ljudje živi?

Рассказъ Дѣва Толстого. — Preložil M. P. — (Dalje.)

V.

На утро проснулся Семень. Дѣти снятъ, жена пошла къ сосѣдямъ хлѣба занимать. Одинъ вчерашній странникъ въ старыхъ порткахъ и рубахѣ на лавкѣ сидитъ, вверхъ смотритъ. И лицо у него противъ вчерашняго свѣтлѣе.

И говоритъ Семень.

— Чего-жъ, милая голова: брюхо хлѣба проситъ, а голое тѣло одежи. Кормиться надо. Что работать умѣешь?

— Я нечего не умѣю.

Подвиглся Семень и говоритъ:

— Была бы охота. Всему люди учатся.

— Люди работаютъ, и я работать буду.

— Тебя какъ звать?

— Михайлъ.

— Ну, Михайла, сказывать про себя не хочешь — твое дѣло, а кормиться надо. Работать будешь, что прикажу, кормить буду.

— Спаси тебя Господь, а я учиться буду. Покажи, что дѣлать.

Взялъ Семень дратву не сученую, надѣлъ на пальцы и сталъ дѣлать конецъ.

— Дѣло нехитрое, гляди...

Посмотрѣлъ Михайла, надѣлъ также на пальцы, тотчасъ перенялъ, сдѣлалъ конецъ.

Показалъ ему Семень, какъ наваривать. Также сразу понялъ Михайла. Показалъ хозяинъ, и какъ всучить щетинку и какъ точать; и тоже сразу понялъ Михайла.

Какую ни покажетъ ему работу Семень, все сразу пойметъ, и съ третьяго дня сталъ работать, какъ будто вѣкъ шилъ. Работаетъ безъ разгиба, ѣсть мало; пережигитя работа — молчитъ и все вверхъ глядитъ. На улицу не ходитъ, не говоритъ лишняго, не шутитъ, не смѣется.

Только и видѣли разъ, какъ онъ улыбнулся въ первый вечеръ когда ему баба ужинать собрала.

VI.

День ко дню, недѣля къ недѣлѣ, вскружился и годъ.

Живетъ Михайла попрежнему у Семена, работаетъ. И прошла про Семенова работника слава, что никто такъ чисто и крѣпко сапогъ не сошьетъ, какъ Семеновъ работникъ Михайла. И стали изъ округи къ Семену за сапогами ѣздить, и сталъ у Семена достатокъ прибавляться.

Сидятъ разъ по зимѣ Семень съ Михайлой, работаютъ; подѣзжаетъ къ избѣ тройкой съ колокольцами возокъ. Поглядѣли въ окно: остановился возокъ противъ избы, соскочилъ молодецъ съ облучка, отворилъ дверцу. Вылѣзаетъ изъ возки въ шубѣ баринъ. Вышелъ изъ возка, пошелъ къ Семенову дому, вошелъ на крыльцо. Выскочила Матрена, разпахнула дверь настежь. Нагнулся баринъ, вошелъ въ избу, выпрямился, чуть головой до потолка не досталъ, весь уголъ захватилъ.

V.

Zjutraj probudil se je Semen. Otroci spé, žena je šla k sosedom izposodit si kruha. Jedino učerašnji tujec v starih sviticah in srajci sedi na klopi in gleda kvišku. In obraz njegov proti včerašnjemu je svetlejši.

In reče Semen:

— Kakó pa, dragi moj: trebuh prosi kruha, a golo teló obleke. Treba živeti. Kakšno delo umeješ?

— Ne umejem ničesar.

Začudil se je Semen in reče:

— Ako bi imel veselja. Vsemu se priučijo ljudjé.

— Ljudjé delajo, tudi jaz bodem delal.

— Kakó ti je imé?

— Mihalj.

— No, Mihalj; o sebi ne maráš praviti — tvoja stvar, a treba je preživeti se. Delal boš, kar ukažem, in preživim te.

— Reši te Gospod, a jaz se bodem učil. Pokaži, kaj naj delam.

Vzel je Semen neosukano dreto, del jo mej palca in začel stvarjati konec.

— Počasno delo, glej . . .

Pogledal je Mihalj, del jo tudi mej palca, takoj je razumel, naredil je konec.

Pokazal mu je Semen, kakó se kuha smola. Takoj je umel Mihalj. Pokazal je gospodar tudi, kakó je treba vsukati ščetino in kakó šivati, tudi to je umel takoj.

Katero-koli delo mu pokaže Semen, vsako ume takój in tretji dan pričel je delati, kakor da je šival vse življenje. Dela brez prenehanja; jé malo; ko konča delo, molčí in gleda kvišku. Ne gré na cesto, ne govori nepotrebneга, ne šali se, ne smeje se.

Le jedenkrat videli so, kako se je nasmehnil, prvi večer, ko mu je žena dala večerjo.

VI.

Dan za dnevom, teden za tednom in leto je minolo.

Živi Mihalj pri Semenu kakor prej in dela. In razširila se je slava o Semenovemu delavcu, da nihče ne sešije čevljev takó čisto in trdno kakor on. Začeli so hoditi iz okrožja po čevlje k Semenu in množilo se mu je imetje.

Sedita nekoč po zimi Semen in Mihalj in delata: pripelje h kočí trojka s zvončiki kočijo. Pogledata skozi okno: ustavila se je kočija pred kočó, skočil je mladenič raz kozel in odprl vratca. Iz kočije stopa gospod v kožuhu. Izstopil je iz kočije, šel k Semenovej hiši in stopil na stopnice pred durmi. Skočila je Marena ven, odprla duri na stežaj. Pripôgnil se je gospod, šel v kočó, vzravnal se, skôraj da ni dosegel z glavo do stropa, ves ôgel je napolnil.

Всталъ Семень, поклонился и дивуется на барина. И не видывалъ онъ людей такихъ. Самъ Семень поджарый, и Михайла худощавый, а Матрена и вовсе какъ щенка сухая; а этотъ, какъ съ другого свѣта человекъ; морда красная, налитая, шея какъ у быка, весь, какъизъ чугуна вылить.

Отдулся баринъ, снялъ шубу, сѣлъ на лавку и говорить:

— Кто хозяинъ сапожникъ?

Вышелъ Семень, говорить:

— Я, ваше степенство.

Крикнулъ баринъ на своего малаго:

— Эй, Федька, подай сюда товаръ.

Вбѣжалъ малый, внесъ узелокъ. Взялъ баринъ узелъ положилъ на столъ.

Развяжи, говорить.

Развязалъ малый. Ткнулъ баринъ пальцемъ товаръ сапожный и говорить Семену:

— Ну, слушай же, ты, сапожникъ. Видишь товаръ?

— Вижу, говорить, — ваше благородіе.

— Да ты понимаешь ли, какой это товаръ?

Пошупалъ Семень товаръ, говорить:

— Товаръ хорошій.

— То-то хорошій! Ты, дуракъ, еще не видать товару такого. Товаръ нѣмецкій, двадцать рублей заплаченъ.

Заробѣлъ Семень, говорить:

— Гдѣ же намъ видать!

— Ну то-то. Можешь ты изъ этого товара на мою ногу сапоги сшить?

— Можно, ваше степенство.

Закричалъ на него баринъ.

— То-то можно. Ты понимай, на кого шьешь да изъ какого товару. Такіе сапоги мнѣ шей, чтобы годъ носились, не кривились, не поролись. Можешь — берись, рѣжь товаръ, а не можешь — и не берись, и не рѣжь товару. Я тебѣ напередъ говорю — распорятся, скривятся сапоги раньше году, я тебя въ острогъ засажу, не скривятся, не распорятся до года, я за работу десять рублей отдамъ.

Заробѣлъ Семень и не знаетъ, что сказать. Оглянулся на Михайлу. Толькнулъ его локтемъ и щепчетъ:

— Братъ что ли?

Кивнулъ головой Михайла: бери, молъ, работу.

Послушался Семень Михайлу, взялся такіе сапоги шить, чтобы не кривились и не поролись.

Кликнулъ баринъ малаго, велѣлъ снять сапогъ съ лѣвой ноги, вытянулъ ногу. „Снимай мѣрку“!

Сшилъ Семень бумажку въ десять вершковъ, заглядитъ, всталъ на кофѣнки, руки объ фартукъ обтеръ хорошенько, чтобы барскій чулокъ не поцарапать, и сталъ мѣрять. Обмѣрилъ Семень подошву, обмѣрилъ въ подъемѣ, сталъ икру мѣрять, не сошлась бумажка. Ножница въ икрѣ — какъ бревно толстая. „Смотри, въ голенищѣ не обузь“. Сталъ Семень еще бумажку нашивать. Сидитъ баринъ, пошевеливаетъ перстами въ чулкъ, народъ въ избѣ оглядываетъ. Увидаль Михайлу.

Vstal je Semen, poklonil se in se čudil gospodu. Ni videl še on takšnih ljudi. Semen je bil suh, Mihalj še bolj, a Matrena povsem kakor trska; a ta je, kakor človek z ónega sveta; obraz rdéč, zalit, vrat kakor bikov, vès je, kakor iz litine.

Odsópel se je gospod, slekel kožuh, sedel na klop in vprašal:

— Kdo je gospodar čevljar?

Pristopil je Semen in rekel:

— Jaz, vaše blagorodje.

Kriknil je gospod na slugo:

— Hej, Fedka, podaj blagó.

Pritekel je sluga, prinesel culico. Vzel je gospod culo in jo položil na mizo.

Razveži, pravi.

Sluga je razvezal. Dotaknil je gospod s palcem čevljarsko blago in rekel Semenu:

— No, čevljar, poslušaj. Vidiš li blago?

— Vidim, pravi, — vaše blagorodje.

— A umeješ li, kakšno blagó je to?

Potipal je Semen blagó in rekel:

— Dobro blagó.

— Še kakó dobro je! Ti, tepec še videl nisi takšnega blagá.

Zbal se je Semen in rekel:

— Kje li nam ga je videti!

— No, torej! Moreš li ti sešiti iz tega blagá čevlje za mojo nogo?

— Možno, vaše blagorodje.

Zakričal je gospod nánj.

— Možno je seveda. Pomisli za koga šivaš in iz kakšnega blaga. Takšne čevlje mi sešij, da se bodo nosili jedno leto, ne krivili se, ne parali. Moreš li, prevzemi in reži blagó, a če ne moreš, ne prevzemi in ne reži blagá. Povem ti naprej — ako se razparajo ali skrivé čevlji pred letom, vržem te v ječo, ako se pa ne skrivé in ne razparajo do leta, plačam ti za delo deset rubijev.

Zbal se je Semen in ni vedel odgovoriti kaj. Ozrl se je na Mihalja. Dregnil ga je z laktom in mu zašepatal:

— Kakó-li, brat?

Prikima Mihalj z glavo: le vzemi, delo.

Poslušal je Semen Mihalja in sklenil sešiti take čevlje, ki bi se ne krivili, in ne parali.

Poklical je gospod slugo, velel mu sezuti čevljev z leve noge. Stegnil je nogo. „Pomeri“!

Sešil je Semen papirček v deset verškov,*) pogladil ga, pokleknil, obrisal si roke prav dobro s predpasnikom, da ne bi pomazal gosposko nogovico in začel meriti. Obmeril je péto, podplate, začel meriti meča, ni zadoščal papirček. Noga v mečah je debela kot hloed. — „Glej, da volenici ne napraviš preozko“. Prišil je Semen še papirja. Sedi gospod, giblje s prsti v nogovici in ogleduje ljudi v koči. Zagleda Mihalja.

*) veršok = 16. del aršina; aršin = 0.78 m.

— Это кто-жъ у тебя?
 — А это — самый мой мастеръ, онъ и шить будетъ.
 — Смотри-же, говорить баринъ на Михайлу: помни:
 — такъ шей, чтобъ годъ проносились. Оглянулса и Семенъ на Михайлу, видѣтъ: Михайла на барина и не глядитъ, а уставился въ уголь за бариномъ, точно вглядывается въ кого. Глядѣлъ глядѣлъ Михайла и вдругъ улыбнулся и просвѣтлѣлъ весь.

— Ты что, дуракъ, зубы скалишь! Ты лучше смотри, чтобы къ сроку готовы были.

И говорить Михайла:

— Какъ разъ поспѣють, когда надо.

— То-то.

Надѣлъ баринъ сапогъ, шубу, запахнулся и пошелъ въ двери. Да забылъ нагнуться, стукнулся въ притолку головой.

Разругалса баринъ, потеръ себѣ голову, сѣлъ въ возокъ и уѣхалъ.

Отѣхалъ баринъ. Семенъ и говорить:

— Ну, ужъ крепясть! Косякъ головой высадилъ, а ему горя мало.

А Матрена говорить:

— Съ житя такого, какъ имъ гладкимъ не быть! Этакого заклена и смерть не возьметъ.

(Продолженіе будетъ).

— Kdo je pa pri tebi?

— To je moj mojster; on bo tudi šival.

— Glej, pravi gospod Mihalju: pomni: — takó sešij, da se bodo nosili jedno leto. Ozrl se je tudi Semen na Mihalja in videl: Mihalj niti ne gleda gospoda, a postavil se je za njim, kakor da gleda nekoga. Gledal, gledal je Mihalj in nakrat se je nasmehnil in prosvetlel.

— Kaj tepec, ti kažeš zobé! Bolje je, da gledaš, da bi bili gotovi o rôku.

In reče Mihalj:

— Gotovi so, kedar je treba.

— Seveda.

Obul je gospod čevelj, obekel kožuh, zavel se in šel proti durim. Zábil je pripogniti se in zadel z glavo v tram.

Razjezil se je gospod, potipal si glavo, sedel v voz in odpeljal se.

Odšel je gospod. Semen reče:

— No, ali je trden! Ako bi mu zasadil rožanec v glavo, malo bi ga bolelo.

A Matrena pravi:

— V takšnem življenju, kakó ne bi bili trdni! Takega železnega človeka ne vzame niti smrt.

(Dalje pride).

Značaj narodnoga junaka u južnih Slovjena.

Studija po narodnim pjesmama.

II.

Iza samoga predmeta (objekta), o kojem se radi, najveće je važnosti u svakom činu, kad se pita za njegovu moralnu vrijednotu, svrhu ili cilj, koji se namjerava postići onim činom. Predpostavivši, da je čin ili predmet sam po sebi moralno dobar ili barem indiferentan, dobiva svoju etičku cijenu i veličinu po svrsi. Ako je ova dobra, plemenita, uzvišena — biva i čin dobar, plemenit, uzvišen; ako je ova zla, podla, gnjusna — biva i sam čin zao, podal gnjusan. Nema sumnje, da se ovo osnovno načelo éndoredja ima uvažiti i kod izpitivanja djelovanja narodnoga junaka. Iz njegove svrhe ćemo ga ponajbolje upoznati, kad unaprijed znademo, da su mu djela kao djela (u obće) dobra ili barem indiferentna.

Ovaj važni momenat junakova djelovanja natuknili smo već u prvom dijelu ove razprave kao nužni posljedak njegova načela: „Ne bojim se ni koga do Boga“; ali ga lako nadjemo i u samim pjesmama očito i jasno izrečena. A kako i ne bi! Ta junak je dijete svoga naroda, iz kojega je niko i za koji živi. On je nosioc narodnih misli i čuvstva, on — zastupnik njegovih ideja. On je središte, srdce i duša naroda, koji unj gledje s najvećim ponosom, s najvećim pouzdanjem. Sve što odu-

ševlja narod, sve što koristi narodu — oduševlja i koristi njemu, jer je on ogledalo narodne duše. Odatle je radost i sreća naroda i njegova radost i sreća, baš kao što bol i sramota nanescena narodu iznajprije na njegov obraz pada. Ali on kao junak, koji je predstavnik i zaštitnik naroda i njegovih svetinja, ne može da podnosi uvrijede i sramote nanescene svomu narodu, nego se diže, da opere sramotu i da ošveti nanesceni napadaj. Nu najveća je narodna svetinja: vjera i sloboda, koju mu nekrst nogama gazi. Eto zato junaka, koji je prelio narodnu dušu i narodne ideale u sebe, da ovu svetinju, ove ideale svakoga pojedinca, narodu sačuva i spasi, ili da ih pravednom silom izvojuje. Ova ga uzvišena svrha sokoli i podaje mu nadčovječnu snagu i odvažnost. Ona je njegov životni princip i najviši razlog njegova obstanka: zato joj je vjeran do smrti i ne odriče je se, ma da je siguran, da će u žestokoj borbi podleći i umrijeti.

Da je baš to svrha ili cilj djelovanja junaka u južnih Slovjena, koja podaje njegovu značaju osobitu veličinu i sjaj, a da nije romantična ljubav, tašto slavohleplje ili odurna sebičnost (težnja za dobitkom), što redovito baca crnu ljagu na junake rimske i grčke, pače kadikad i na kršćanske ostalih naroda, lako se

uvjerimo iz narodne naše pjesme. Krasan primjer nahodimo u sbirci Vukovih narodnih pjesama, knjizi drugoj, pjesmi 45. (V. Narod. pj. II. 45.).

Carica Milica moli cara Lazara, kad je ovaj polazio s vojskom na Kosovo, da joj ostavi jednoga od devet Jugovića, njene braće, da bude na dvoru jedna mužka glava, koja će moći biti njenim glasnikom. Car dopusti. Kad je u jutro vojska prolazila, stane Milica gradu na kapiju i umoli Boška Jugovića, da ostane s njome: Ali joj ovaj junački odvrati:

„A ja ti se ne bih povratio,
Ni iz ruke krstaš barak dao,
Da mi care pokloni Kruševac;
Da mi reče družina ostala:
Gle strašivca, Boška Jugovića!
On ne smjede poći u Kosovo
Za krst časni krvcu proljevati
Iza svoju vjeru umrijeti!“
Pak proćera konja na kapiju.

Došao i stari Jug Bogdan:

I za njime sedam Jugovića,
Sve je sedam ustavljala redom,
Al' nijedan ni gledati ne će“.

Došao i Jugović Voin, posljednja nada suzne carice, koja mu sklopi ruke oko vrata i zamoli, da ostane, ali

„Veli njojzi Jugović Voine:
„Ne bih ti se junak povratio,
„Da bih znao, da bih poginuo;
„Idem, sejo, u Kosovo ravno
„Za krst časni krvcu proljevati
„I za vjeru s braćom umrijeti.“

Nije manje zanosno ono mjesto u V. IV. 10., gdje crnogorski vladika potiče svoje knezove na boj, sjećajući ih, da vojuju kao što su im i njihovi stari vojevali; „Radi vjere i slobode drage, Da u tursko ropstvo ne padaju“. A je li drugojačije i moguće, kad junačka mati devet Jugovića, poslije smrti sviju devetero poput Makabejke kliče:

„Bogu hvala! na njegovu daru,
Ja ih mlada ni rodila n'jesam,
Da mi leže na mekom dušeku,
Već da brane zemlju od dušmana!“

Narod. pjes. M. Sešelj I. p. 51.; (Vidi jošte: V. II. 47. IV. 28. itd.). Kolik prijedor, kakova žrtva, koja ljubav?!

Zaista dostojno majke onakih sokolova! Gdje su takove majke, takovi junaci, tamo sloboda vjere i domovine ne može propasti, ne može se za dugo potišti, već mora jednom pobijediti, jer oni ne miruju, dok ne izvješte svoje pravo, koje po naravnom i božanskom zakonu jednom treba, da slavi svoje slavlje.

Nu nije dovoljno, da junak imade uzvišenu svrhu, koju želi polučiti, već valja, da prema njojzi udesi i svoje djelovanje. Stara je rečenica: Qui vult finem, debet velle etiam media, ili po hrvatski: tko želi juhu jesti, valja da si i kašiku donese, a tu rečenicu poznaje i narodni junak, koji nije samo žilav i agiln, već i neumorno djelotvoran. Zato će se on okoristiti svakom

prilikom upotrebiti će svaku sgodu, da svom cilju pridonese koje zrače, neprijatelju da se osveti, a sebi da očuva junačku čast. Moglo bi se zato kadikad iz koje pjesme pričiniti, da je junaku sasvim inaka svrha, nego što smo je mi iztaknuli; ali opažamo, da tada valja uvažati, da se već iz njegovoga karaktera, iz obćenitog njegovoga djelovanja može jasno uvidjeti, da je svakom njegovom činu kao i kompleksu svega njegovog djelovanja cilj jedan, isti, najviši: vjera i sloboda. Ovaj se doduše ne iztiče baš često izrično u pjesmi, ali se uvijek razumijeva; da i onda, kad se koji drugi događaj iztiče bilo kao jasni povod, bilo kao očita svrha one junakove radnje, o kojoj je govor. Svrha je uvijek ista, samo su povodi razni.

Ponajčešći povod junačkih čina je: turska samovolja, nasilje i zulum. Junak ne može da podnosi hire, jogunluk i zvjersku požudu svojih poganskih gospodara, koji bi si zadovoljavali strastim izpijajući krv nevine raje, pljujući na kršćansku vjeru i čast; zato se diže, grabi za oružjem, odmeće se u goru i odatle osvećuje bijednu raju i sebe, ali uvijek, kako kliče Vuka Vučkulinov: „braćo za vjeru Kristovu!“ (V. III. 37.). Svrha mu je dakle: spas vjere i slobode, dok mu je nasilje i zulum samo povod, da se lati junačkoga djelovanja. Sam starina Novak, glasoviti hajduk,* pripovijeda (V. III. 1.) što ga je nagnalo u goru.

Tri je čitave godinice argatovo (nadničio), vuko drvlje i kamenje (sve uz svoja kola i volove) za gradnju Smedereva, a nije steko „pare ni dinara“, „ni na noge opanke“. I to bi bio jošte pregorio, ali kad nametnu namet „Sve na kuću po tri litre zlata, To je brate, po trista dukata!“ tad, siromašan, jer nije nije mogo smoći, uze budak i ode u hajduke. Isto tako ode u goru Bajo Pivljanin, jer mu hadžija Rišnjjanin udje u volove (V. III. 67.), kako sam veli:

„Te izabra boljeg i boljega,
„Ukide mi na moru cijenu,
„Te sam tada ljuto štetovao,
„I svoju sam kuću raskućio,
„Postao sam gorski harambaša“.

Isti hadžija Rišnjjanin učini nasilje i Limunu, drugu Bajinom (V. III. 68.), kojemu ote i odjelo, i svijetlo oružje, i puške i mač, te se i ovaj odmetnu u hajduke. (Vidi jošte V. II. 84., III. 62. itd.) Grnica Novaković ukida zulum crnog Arapina, koji „ide na drum pred svatove, Te otimlje kićene djevojke“ (V. III. 4.); ubija pašu sa Zagorja, koji dolazi na Grahovo k Milutinu knezu, da se nasladi njegovom kćerkom (V. III. 5., III. 66.); Šujo Karadžić ubija silnog Smailagu Čengijića, jer učini silni zulum i velika nečovještva (V. IV. 57. I.) itd. itd. Istinita je dakle ona: „Na vojsku se ide od ne-

* Valja, da spomenemo, da se pod „hajduci“ u narodnoj pjesmi ne razumijeva „lopov, razbojnik“, već narodni „junak“, koji je ostavio kuću (većinom iz turskog nasilja) i zavukao se u goru da se odanle sveti Turkom, brani Krst i malo po malo postigne svrhu, t. j. slobodu vjere i domovine.

volje* (V. II. 62), ipak opazamo, da je još češći motiv zadjevica ona: „Ko se ne osveti, taj se ne posveti“!

Ako i je junak narodne pjesme kršćanin (kako ćemo to kasnije opaziti), ipak je duboko u njegovu srcu uvriježena: osveta.

Sa stanovišta kršćanskog morala i znamenovanja značaja u kršćanskom smislu nije baš najljepša ova tačka na narodnome junaku, ali je se dade izpričitati sa neznanja. Sav bo je narod (kako se to vidi iz tradicionalne literature) držao, da je osveta za pravednu i svetu stvar dopuštena, dapače, da je grijeh ne osvetiti se. Običaj je narodu isto što i zakon (Sr. V. I. 437. i slj. V. II. 62. I. 51. II. 4. II. 7), dakle prekršiti običaj je isto što i prekršiti zakon; nu posljeduje je grijeh, dakle je i prvo. Najjasnije dokazuje to gornja poslovice „tko se ne osveti“... ili ona druga (Nar. pj. Šebelj I. p. 28.):

„Bolje ti je umrijeti, sine,

„Nego taku ostavit sramotu,

„Ne osvetit' svoju seku dragu“.

Sasvim pak izčezava zločin osvete, ako se uzme u obzir, da je junak zastupnik bijednoga, potlačenoga naroda, da su mu uvijek pred očima viši, obći interesi: zadobiti svoje naravno pravo, koje mu grabežom otimlje okrutni i nepravedni tlačitelj; a ne njegova osobna korist ili zvjerska naslada. Junak se osvećuje Turčinu, kao plemenu, koje želi da uništi vjeru i slobodu njegova naroda, dok je sa pojedincem, bio mu ma i najkrvaviji neprijatelj, milosrdan i velikodušan (kako ćemo to kasnije obširnije vidjeti). I u pravednoj osveti dakle ostaje junak još uvijek plemeniti kršćanin. Vidi se to jasno iz narod. pjesme. Evo primjera:

Marku Kraljevu, dojuri pod šator (V. II. 63.), sva zaplakana nesretna djevojka, koja je pala u robstvo dvanajstorice Arapina. Došavši k njemu stade ga Bogom bratimiti, da je oslobodi i osveti. Milostivi Marko veselo pozdravlja sirotu:

„Danas te je ogrijalo sunce,

Kad si došla k meni pod šatora“.

No u to dojuri već dvanaestero braće Arapčadi, koji se ljuto okosnu na Marka, što je zaštitio djevojku:

„Al' smeje se Kraljeviću Marko:

„Id' t' odatle, deco Arapčadi!

„Da ja o Vas ne ogrešim duše“.

Ali kad ovo dvanaest navalilo na Marka „planu Marko, kako vatra živa“, i potrže sablju okovanu, pa ih siječe po svilenu pasu; od dvanaest načinio dva-deset i četiri. Na Minu od Kostura (V. II. 62.)

„Manu sabljom s desna na lijevo,

„Te on Mini odsiječe glavu“,

jer mu je dvore orobio i vjernu ljubnu načinio robinjom. (Vidi još: V: II. 59. II. 56.). Isto čini ban Strahinić sa ljutim Vlah-Alijom (V. II. 44.), gotovo iz istog povoda, kao i ban Milutin od Požege sa Lukom zulumčarom (V. II. 31.). Jošte češće se osvećuju junaci radi zuluma učinjena čitavome kojem kraju (V. III. 54. III. 36. IV. 37.), ili da osveti braću, sestru, oca ili pobratima (V. VI. I. N. Pjesme: M. Šebelj I. p. 25. 28. 55. 202. V. III. 53. 52. 69. II. 38. 39. itd.). Ako i je osveta tako jako uvriježena u srcu junakovu, valja ipak opaziti, da sam junak osjeća u svom kršćanskom čuvstvu, kako mu je ta osveta uzaludna (osobito ako je osveta osobne naravi), kako nije narodnome baljku baš mnogo pripomogla; zato ostaje on, i poslije osvete turbne duše. Jedino što ga tješi jest, da je dao zadovoljstinu, da je uprav ljagu i skinuo sa sebe moguću potvoru, da je kukavica, koji se plaši svoga protivnika. To je pak vrlo mnogo, jer je junaku nada sve stalo do njegove časti i dobra glasa, koji bi (po narodnome shvaćanju) izgubio, kad se ne bi osvetio ili dao zadovoljstinu za ubijenoga kojega svoga rodjaka ili bližnjega. Ovo mu umiruje savjest, baš kao što je učinil i osvetu nuždnom. Evo primjera: Grčić Manojlo (V III 76.) ubio je izdajnički velikodušnega djevera, sina kneza Milutina. Milutin sakupi četru i potraži Manojla, ubije ga i razišiječe na „četir čeraka, obesi ga na četiri druma“, i osveti svoga „Cirjaka“; al sad nadodaje turbno pjesma. „Osveti ga, al' ga ne povrati“. Gle kako je opravdana naša primjedba.

(Dalje pride.)

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаха.

— O pogibši (poginivši) oklopnici „Русакѣ“ nakopičilo se je do sedaj mnogo svedoštev gmotnega svojstva, med njimi tudi butilj z nekoliko vrsticami, katere pa ne podajajo nič gotovega, pač pa pravijo, da je ladija naskočila naplitvino, od koje pogine, kakor je res poginila. O pogibših ljudeh so mnogo žalovali, so tudi mnogo molili, da, i do sedaj se še strašna dogodba ni pozabila, dasi je vzrokov k temu mnogo. . . (Te vrstice so bile napisane sredi razgara francoskih ovacij v čast ruskih mornarjev. Idem.) Med radostjo pa le kane goreča solza, katero osušajo le bogati darovi, namenjeni rodbinam nesrečnih očetov. A ti darovi so obilni, i prispelo jih je ne malo tudi iz Francije. . . Mogila „Русакѣ“ — finski zaliv, požrla je od Petra Velikega več nego stotinjo ladij razne velikosti i sploh

raznih tipov. Najnoveše žrtve z leta 1855. pa so naslednje: Maja 1855. l. je pogrezla (pogreznila se) transportna barka „Волга“; oktobra 1856. l. je zatonila transportna ladija „Америка“ s 4 častniki i 34 prostaki; julija 1857. l. poginila je vojna ladija „Лефоръ“ s 13 častniki i 744 prostaki; ta ladija se je obrnila na stran, i zginilo je na veke 53 družin. Septembra 1861. l. požrla je morska globina parobrod „Брежнѣи“ bez ljudij, vsaj bez vojakov i potnikov; julija 1868. l. poginila je ladjica „Шалуиъ“, s 7 ljudmi; novembra 1868. l. je krenila na dno morskog šuna „Бѣра“; avgusta 1869. l. naletel je na fregat „Ольга“ vrtun „Кремль“ ter je zagubil „Ольгу“ s 16 ljudmi; septembra 1875. l. zavrtelo je jahto „Волну“; septembra 1893. l. zakrutilo je „Русакѣ“ z 12 častniki i 166 pro-

staki. Občinska kritika doslej gledé „Rusalke“ posebne nemarnosti ni zapazila; samo pravijo nekateri, da je bila prenizko-bortna za Baltiško morje; torej še vendar... hvala Bogu.

— Nedavno so ruskim novinam iz Petrograda brzojavili, da je car velel državnemu tajniku, g. Muravjevu, *uporediti finske zakone tako, da bi njih osnova odgovarjala osnovi zakonov za vsa ruska država*. To je pač važna vest, če se uresniči; nobenih pojasnil jej ni treba. . .

— 2. decembra 1893. l. mine 90 let, kar je v Tiflisu bila osnovana prva ruska šola.

— 19. novembra 1893. l. preteče 50 let, kar je bila naznačena v Kijevu posebna komisija „*для разбора древнихъ актовъ Юго-Западнаго края*“.

— 22. oktobra 1893. l. bo sto let, *kar je bil rojen v Nižnjem Novgorodu znameniti ruski geometer N. I. Lobačevskij*. Matematična nauka priznala je v N. I. svetilo i ga je prozvala „ruskim Kopernikom“. Lobačevskij je deloval skoro izključno na Kazanskem vseučilišču, kjer je predaval od 1812—1846 leta, rektorom pa je bil tam od 1827—1846. leta. Privolška mesta bodo sijajno praznovala stoletnico rojstva svojega velikega rojaka. Iz dobrovoljnih doneskov snuje se osnova, od obrestij koje se bodo izplačevale nagrade za najgorše samostalne preiskave v stroki pokojnega jubilarja. Doniski obilno postopajo celo iz-za meje, menda jih bo dovolj i na osnovo i na spomenik, kojega mu postavijo Kazanci na vrtu pred svojo almo mater.

— V teku poslednjih 4 let dopustili so k državnim izpitom v 6 osnovnih ruskih vseučiliščih v Petrograjskem, Moskovskem, Kazanskem, Harkovskem, Kijevskem i Odeskem 5060 dijakov. Iz njih je okončilo izpite 1857 dijakov z diplomom prvega razreda, 2080 dijakov pa z diplomom drugega razreda, ostali pa niso napravili vseh izpitov povoljno (zadovoljno). Kakor pri vas, tako je tudi pri nas med vsemi pitomci nauke največ pravovedov, kar pa pravici, kakor tam, tako i tukaj menda pomaga le malo. . .

— Od leta 1834. otvorilo je ministerstvo zemljedelja i državnih imetij v raznih krajih naše velikanske države 40 nižjih gospodarskih šol. Tekočega leta pa so se te gospodarske šole pomnožile še na 10 zemljedeljnih učilišč. Ta številka pač jasno svedoči, da naša vlada razumeva vedno in bolj, *da je Rusija izredna država zemljedeljna*: hic Rhodus, hic salta — i tako — tam bo v Rusiji skoro konec i kraj. . .

— Na amerikanski svetovni razstavi se je naše žito odličilo. Celo hladna Sibirija je vzbudila pozor s svojo ržjo. *Krasnojarski kmet Sazonov dobil je za svoje žito visoko nagrado*, a Pariška akademija zemljedelja izbrala ga je svojim členom! Tudi dobro znamenje.

B. Tv.

„Mosk. Véd.“ št. 265. t. l. govore o pravu na strike (strajke) v zapadno-evropskih državah ter poudarjajo veliko škodo, katero trpé vsled tega delavci in gospodarji. Ruski tovarniški „ustavi“ so sicer sestavljeni po zapadnem primeru, vendar prava na strike nimajo. „M. V.“ predlagajo, da bi to zadevo vzela v roke država ter ščitila delavce in gospodarje. Primerni moške bili bi tu nepristranski, tovarniški nadzorniki: „Tu je važno priznanje načela, da pri velikih obrtnih podvzetjih odnošaji med delavci in gospodarji imajo biti osnovani na načelu ne „svobode dela“, a državne koristi, in da torej samo država more biti popolnoma nepristranski in mogočni sodnik v nastajočih prepirih“.

— V Moskvi so bile na zoologičnem vrtu igre učencev raznih zavodov, kakor n. pr. V. klasične gimnazije, tretjega kadetskega oddelka. V obče dobiva vedno več praktične veljave načelo, da treba skrbeti, da učeča se mladež dobiva tudi potrebne telesne vaje in zabave po načelu „mens sana in corpore sano“.

— „Mosk. Véd.“ št. 267. govore o prijazni za Rusijo pisavi rimske „La vera Roma“, priznavajo, da je zjedinjenje zapadno-katoliške cerkve z vzhodno-katoliško cerkvijo mogoče: „ker to ste dve rodni sestri, kateri je razdelil le nesrečni nesporazumek.“

— Prof. Začuzerskij piše v „Церковныхъ Вѣдомостяхъ“ o pomenu katolicizma in pravoslavja ter priznaje, da sta si jako blizu, v mnogem čisto jednaka. Sprave med njima imamo ne samo želeti, ona je tudi možna.“

— V Parizu umrl je ruski pisatelj Aleksej Nikolajevič Pleščev. Rodil se je v stari plemiški rodbini 22. nov. (st. st.) 1825 l. v Kostromi. L. 1840. stopil je v šolo gvardejskih podčastnikov, ali je kmalu prestopil od todi na Petrograjsko vseučilišče. Uže tu je napisal nekoliko pesmij, katere je odobril Pletnjev in natisnil v „Sovremeniku“. Potem je tiskal Pletnjev svoje pesmi v tem in nekih drugih časnikih ter jih po tem izdal v posebni knjigi pod naslovom: Стихотворения. Posvetivši se literaturi, ni dovršil vseučiliščnih studij. Tudi prevajal je pesmi ter začel pisati povesti in črte n. pr. „Enotovaja šuba“, „Papiroška“. Leta 1849, bil je zaprt, ker so ga sumničili, da je bil zapleten v zaroto Petraševskega ter po tem nekoliko let ni mogel ničesar tiskati, a odločivši se na vojni, dobil je zopet državljanske pravice ter se preselil v Moskvo in začel pridno peti za „Ruskij Věstnik“ s podpisom A. P.-v. Priobčil je tu tudi več povestij in črtic. Leta 1872. preselil se je v Petrograd in pridno pisal tudi tu. Tudi nekoliko dram je napisal. Cenili so ga visoko najbolji poznavalci ruske literature; a mnoge njegove pesme znane so tudi širjemu občinstvu in priljubljene po iskrenosti in globokosti čuta.

C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele:

Italijanska nestrpnost proti Slovencem. Mestni svet Goriški daje vsako leto Goriški nemški šoli nekaj denarne podpore. Vsled tega odločil se je odbor slov. pol. društva „Sloga“ prositi tudi podpore za vzdržavanje svojih zasebnih osnovnih šol, misleč, da bode mestni svet toliko nepristranski, da dovoli isto Slovencem, kar dovoli peščici Nemcev. V dotični prošnji navedel je „Slogin“ odbor: 1.) Naj mu blagovoli sl. mestno starseštinstvo določiti in izplačati primerno podporo za šolsko leto 1893/94, ker uči in odgiguje 272 šolski dolžnosti podvrženih otrok, za katerih pouk bi morala postavno skrbeti mestna občina in 2.) naj isto blagovoli poskrbeti za časa za potrebne ljudske šole s slo-

venskim učnim jezikom v mestu Goriškem, da ne ostanejo šolski dolžnosti podvrženi otroci brez šolskega pouka. Ker plačujejo mestni občinarji slovenske narodnosti enako drugim posredni in neposredni davek v mestno blagajno, pričakujejo po vsej pravici, da troši mesto za pouk ne samo neslovenskih ampak tudi slovenskih otrok, kateri imajo enako pravico in dolžnosti pouka kakor drugi. — Ko pa je to povse osnovano in pravično prošnjo objavil župan v seji mestnega sveta, predlagal je zajedno, da se izroči v presojo šolskemu in finančnemu odseku. Na to pa je izjavil dr. Venuti, da o tej prošnji ni treba nikake razprave v odsekih, ampak naj se kar naravnost odkloni. Ta predlog je toplo podpiral dr. Marani, kateri je uže svoječasno izjavil, da so Slovenci „živina“,

in na to je bila „Slogina“ prošnjaja odklonjena z vsi glavi navzočih starešin. „Soča“ pozivlja svoje čitatelje, naj si dobro zapomnijo ta slučaj, misleč, da pride še čas ko bode marsikdo obžaloval, da je tako očitno pokazal svojo barvo. „Klin s klinom!“

Slovenske osnovne šole v Gorici. „Rinnova-mentu“ pišejo z Dunaja, da ministerstvo skoro reši zadevo slovenske osnovne šole v Gorici v prid Slovincem. Goriška občina bode morala odpreti slovensko osnovno šolo uže početkom bodočega šolskega leta.

Poitalijančevanje slovenskih imen na Goriškem. Goriški Italijani hočejo po sili nadeti pokrajini italijansko lice; želé razprostréti Italijo do Save. Naravno jih bodejo zategadel v oči slovenska imena, katera jednostavno prevajajo na italijanski jezik in posrečilo se jim je, dognati svoja ponarejena imena celó v službeno porabo. Prekrstili so n. pr. Dornberg v *Montespina*, ponosni Triglav v *Tricorno*, Mrzlek v *Fonte frigida*, Podgoro v *Piedimonte* in poslednjič Krouberg v *Moncorona*. Ker pa je cesar Ferdinand II. ukazal, da nosi selo Krouberg svoje ime po odlični rodbini Coronini-Kronberg pritožil se je državni in deželni poslanec grof Alfred Coronini-Kronberg, kot glava rodbine, proti tej zlorabi na vlado, zahtevajoč zajedno odpravo takih popačevanj pristnih slovenskih krajevnih imen. Slično pritožbo izročila je vladi tudi občina Solkanska.

Na Notranjskem je pri dopolnilni volitvi v Kranjski dež. zbor prodrl g. Jurij Krajgher, kandidat narodne stranke proti kandidatu konservativne ali, prav za prav Kranjske latinizatorske stranke. Poslednja pozna tako malo sedanje narodne nujne potrebe, da trati čas, denar in narodne moči za posebne vrste konservativizem celó pri deželnozbornih volitvah. Srečna stranka v svoji fanatiški slepoti!

Občni zbor „Glasbene Matice“ bil je dné 28. pr. m. v Ljubljani. Po kratkem nagovoru društvenega predsednika g. Ravnikarja, poročal je tajnik o društvenem delovanju v dóbi od 1. sept. 1892. do 31. avg. 1893. Iz tega poročila posnemamo, da se je priredilo 6 koncertov, zanimivih po vspredu in po izvajanju. Posebno važen pa je nakup „glasbenega doma“. Izredni občni zbor pooblastil je namreč društvenega šolskega nadzornika sodn. svetnika g. Vencajza, da kupi hišo za 15.500 gld. v društvene namene. Društvo preseli se leta 1896. v lastno poslopje; v zadnjem delu istega bode društvena šola, sprednji del pa se bo de dal v najem.

— „Gl. M.“ imela je v pretečenem letu 5 častnih, 36 ustanovnih in 470 rednih članov; društveno šolo je obiskovalo 276 učencev. Za vzdrževanje šole dobila je „Matica“ znatno podporo in sicer 400 gld. od dež. vlade, 600 gld. od dež. zbora, 900 gld. od mesta Ljubljanskega in 200 gld. od kranjske hranilnice. — Iz blagajniškega poročila posnemamo, da je imelo društvo v omenjeni upravi dóbi 26.727 gld. dohodkov; blagajnični ostanek iznaša 212 gld. 61 kr. Društvo ima vrednostnih papirjev za 5442 gld. — V odbor izvoljeni so z vslikom: predsednik g. Fr. Ravnikar; odborniki (Ljubljanski): gg. dr. M. Hudnik, Iv. Hrast, Iv. Krulec, Jos. Paternoster, A. Petrovič, dr. Lovro Požar, A. Razinger, V. Rohrmann, A. Svetek, S. Štrifol, Fr. Trdina, Ig. Valentinčič in Iv. Vencajz ter (vnanji): D. Fajgel, Simon Gregorčič, A. Starec, M. Šusteršič in Janko Žirovnik. Sprejel se je zatem predlog, da postanejo člani pevskega zbora uže kot taki člani „Matice“ in da sta predsednik in tajnik istega zbora zajedno odbornika „Matice“. Naročilo se je konečno novemu odboru, da naj pretresa vprašanje, ne bi li kazalo namestiti plačanega tajnika, kateri bi opravljaj silno naraščajoče pisarniške posle, zajedno pa vpravljaj novokupljeno društveno poslopje.

„Zveza slovenskih posojilnic“. To važno slovensko društvo imelo je dne 26. pr. m. svoj letošnji občni zbor v Celju. Pri zborovanju je bilo zastopanih: 10 štajerskih, 6 kranjskih, 9 koroških in 5 primorskih posojilnic. Gosp. predsednik, drž. in dež. posl. M. Vošnjak, omenil je v svojem govoru, da opušča obširno opisovanje o delovanju „Zaveze“ v zadnjem letu, ker je isto uže opisano v razposlanem „Letopisu“, katerega smo omenili v našem listu tudi mi. Posebno radostno je povdarjal, da se snujejo nove posojilnice in omenjal, da bi bila „Zveza“ mnogo krepkejša, ako bi ji pristopile vse slovenske posojilnice. Stroški „Zvezini“ so veliki in zbok tega morajo društveni funkcionarji opravljati svoj posel brezplačno. Predloženi račun se je zatem potrdil jednoglasno in vzelo se je poročilo s zahvalo na znanje z dostavkom, da naj „Zaveza“ z nova prosi podpore pri kranjskem deželnem zboru. Na to sta poročala nadzornika o stanju posojilnic. Poročilo glasi jako ugodno, kajti nadzornika sta priznala, da sta našla pri mnogih zavodih zares izberno dobro uredovanje kljub okolnosti, da so nekatere posojilnice v težkem položaju, kajti v raznih krajih je težko najti dovolj sposobnih močij za pravilno knjigovodstvo. Zbor je na to izrekel željo, da bi „Zaveza“ storila še več posojilnicam v poduk s tem, da bi tiskala v „Letopisu“ kratka navodila o izdelovanju menic, o kolekovanju zadolžnic itd. O tej zadevi povedal je g. predsednik menenje finanč. ministarstva in sprejel se je predlog, da se izdajo o tem navodila v kratkih odstavkih, kateri bi se javno razobesili v posojilniških pisarnah. Tudi je obveljal nasvet, da bode pred prihodnjim občim zborom jeden do dvadnevni teoretični in praktični tečaj za izobraževanje posoj. uradnikov in odbornikov. Nasovetovalo se je tudi, raztegniti nadzorovanje posojilnic v bodoče tudi na Primorsko. Gledé sestave „Letopisa“ pa se je sklenilo, držati se večinoma sedanje vsebine in oblike, le pri opisovanju razvoja se povdarja pred vsem dejstvo, da so slovenske posojilnice posebna vrsta zadrug, ki se bistveno razločujejo od drugih sistemov in da se ima posebno povdarjati slovensko posojilništvo. — V novi odbor bili so izvoljeni soglasno: predsednik M. Vošnjak; odborniki: dr. J. Serneč, Fr. Lončar, J. Kristan, F. Leno, dr. I. Dečko, dr. Jos. Vošnjak in Jos. Regali. — Sklenilo se je tudi, da se vpeljejo za vse posojilnice jednake tiskovine, kajti baš radi slovenskih posojilnic ustanovljena je celjska tiskarna, in da se povabijo vse posojilnice k pristopu v „Zvezo“.

Nova slovenska opera. Slovenski skladatelj gosp. Viktor Parma, c. kr. okrajni komisar v Litiji, zložil je na tekst „Teharskih plemičev“ novo opero. Sicer je zložil to opero uže skladatelj g. dr. B. Ipavec in uprizorila se je lani v slovenskem gledališču v Ljubljani, nova skladba g. Parme pa je zložena v velikem opernem slogu, vsled česar se je moral tekst deloma skrajšati, deloma pa preurediti.

b) ostali slovanski svet.

Ministerska kriza. Ko je grof Taaffe razložil cesarju novo položanje v Dunajski zbornici poslancev, je pozval k sebi načelnike najmočnejših 3 klubov zbornice, potem predsednika zbornice bar. Chlumeckega, nato češkega in galiskega namestnika. Zajedno je zaslial cesar grofa Kalnokyja, kar pomenja več, nego vsaka druga ardivjenaja. Še le na to se je ponudila knezu dr. Alfredu Windischgrätzu zadača, da bi sestavil pod svojim načelništvom novo ministerstvo, v katerem naj bi bilo ravnotežje glavnih 3 klubov zbornice poslancev, ali, kakor se sedaj imenujejo, *koalicije*. Te dni so se zjediniili za potrebno osobje, in potem se zopet skliče državni zbor. V pogledu na kakovost državnozbornske koalicije je neznatnega pomena, kake osebe pridejo v novo ministerstvo. O stvar

sami je govor na prvem mestu lista. Tu navedemo sestavo novega ministerstva. Prevzel je: knez Windischgrätz predsedništvo, marquis Bacquehem notranje zadeve; dr. pl. Plener finance; grof Wurmbbrand trgovino, grof Schönborn pravosodje, grof Falkenhayn poljedelstvo in vitez Madeyski nauk. Vitez Javorski je gališki minister in grof Welsersheimb ostal je na svojem mestu kot domobranski minister. Toraj so v novem ministerstvu trije konservativci, dva levičarja in dva Poljaka; grofa Welsersheimba in marquisa Bacquehema pa ni prištevati nobeni treh strank. — Novi ministri prisegli so pred cesarjem dne 12. t. m.

Iz državnega zbora. Pri obravnavanju vladne predloge o izjemnem stanju v Pragi so poleg zadnjih omenjenih govornikov še govorili dr. Forreger, Hanek, dr. Kvekvić, Klun, Romanczuk. Na predlog Klunov se je sklenilo, vladno predlogo izročiti posebnemu odseku iz 24 členov, ki naj se volé iz skupne zbornice. V ta važni odsek so med drugimi izvoljeni: Alfred in Fran grof Coronini, dr. Klaić, dr. Herold, dr. Pacák, dr. Fanderlik, vit. pl. Javorski, dr. grof Pininski, dr. vit. Madeyski i. dr. V drž. zboru so sklenili, da naj bodo v tem odseku razprave javne; vlada pa je v odseku zahtevala, da naj ne bodo seje javne, češ, da ima razodeti posebnosti, katere naj bi ostale tajne v drž. interesu. Večina odseka se je udala vladi proti sklepu zbornice poslancev. Celó glasila nemške levice so dokazovala, da je to protustavno, ker ima cela zbornica glasovati o tem, ali je vladna naredba opravičena ali ne, in tako sodbo morejo poslanci izreči le na podstavi skupnega materiala, kateri mora biti znan vsem poslancem, kakor tem, ki so v odseku. — 23. okt. je pričela razprava pri prvem čitanju vladne predloge o volilni reformi. Izjavo skupnega ministerstva po grofu Taaffeju o tem predmetu smo omenili zadnjič. Nato sta govorila poslanca Pernerstorfer in Mladočeh dr. Slavik o svojih predlogih o volilni reformi; oba sta stvarno in izborno govorila. Pernerstorfer je šibal nemško levico, dr. Slavik je pa rizkival neobičajne krivice sedanjega volilnega prava. Dr. pl. Plener je zagovarjal kapitalizem, sedanji družbeni red a sosebnost sedanjo politično posest Nemcev, češ, da je ta posest v drž. interesu neizogibno potrebna. Dr. Baernreither je zagovarjal, prav v smislu nemške levice, posebno kurijo delavskih zastopnikov, ki bi sestajala iz 20 členov. Nato se je izjavil vit. pl. Javorski proti vladni predlogi, govoril je o narodni enakopravnosti in (dež.) avtonomiji. Jako lepo se glasi beseda „jednakopravnost“ iz ust gališkega Poljaka! Kdor veruje prazno vero, je takoj sodil, da se bode godila huda vladni predlogi o volilni reformi, ko je pričel debato o njej načelnik poljskega „Kola“. Proti tej predlogi je najhujše govoril grof Hohenwart, ki je v svoji izjavi razglasil soglasje z nemško levico. Da bodo proti govorili, so se oglasili še: grof Stadnicki, grof Wurmbbrand, dr. Menger, Prade, Peschka, Křepek, dr. Bauer, Demel, dr. Gross, dr. Peez, dr. Pergelt, dr. Russ, dr. Hallwich, dr. Fournier, Siegmund, Stefan Richter, Aupitz; *pro* pa: dr. Kronawetter, Lienbacher, Schlesinger, dr. Kramář, dr. Fanderlik, dr. Pattai, dr. Kaizl, Romanczuk, dr. Jessmann, Hanek, Biankini, dr. Gregorec, dr. Laginja. Prišlo je na vrsto le malo govornikov, ker so nastale počitnice za Vse svete. No, vlada je pa potem odložila zborovanje na nedoločen čas, to pa zato, ker je grof Taaffe razvidel iz izjav Plenerja, Javorskega in Hohenwarta, toraj načelnikov nemške levice, poljskega in Hohenwartovega kluba, da so mu te tri najmočnejše stranke složno napovedale boj, in da vsled tega ne dobi več ne za izjemno stanje, ne za druge predloge potrebne večine. Grof Taaffe in njegovi kolege so svoje časti izročili cesarju, ki je prišel iz Budapešta nalašč na Dunaj zastran nastavše ministerske krize. Tako, kakor je videti, je

završilo ministerstvo grofa Taaffeja mnogoletno svoje delovanje. Grof Taaffe je nastopil 1. 1879 iste dni, ko je prišel Bismarck na Dunaj, kjer se mu je posrečilo pridobiti grofa Andrassyja za avstro-ogersko in nemško zvezo. Grof Taaffe je bil pozvan, delovati v soglasju s to zvezo, grof Taaffe je ostal zvest izvršnik svoje zadače, a ker traja zunanja zveza dalje, bode tudi vsako drugo notranje ministerstvo moralo biti soglasno z zunanjo politiko. Na to stran je torej indiferentno, kake naslednike ima grof Taaffe. Na znotraj je on s pomočjo Slovanov spravil predloge, ki v materijalnih in krvnih davkih obtežujejo brez razlike vse narode. Narodne enakopravnosti ni grof Taaffe izvršil, volje ni imel za to. Potrebe ne vidijo še niti sedaj. Tako je prošlo 14 let, ne da bi bili slovanski narodi dosegli uslovja za obstanek in razvoj svoje narodnosti. Poljski barometer jasno kaže, da teh uslovij ne dobijo brez nadaljnjih bojov in boljše taktike.

Zidovska semenišča. Na Dunaju otvorilo se je semenišče, katerega namen je naobrazovanje in vzgoja židovskih rabinov. V novo semenišče vpisalo se je 30 slušateljev, izmed katerih je, kakor poroča „Галичанинъ“, 15 iz Galicije. Za gališke slušatelje uvedena je poljščina kot učni jezik. Naj pa reče kdo, vskliknil je isti list, da položaj Židov v Avstriji ni vreden zavidevanja nasproti odnošajem v avstr. Rusih! Ako se hoče posvetiti gališki Rus duhovskemu stanu, mora se učiti na mrtvem latinskem jeziku.

Nemci — proti trozvezi. Berolinski „Volk“ objavljal je celo vrsto člankov proti trozvezi, katera postaja v Berolinu že nepopularna, odkar se je doznalo, da jo je treba drago plačati. V jednom teh člankov razpravljal je o francosko-ruskih slavnostih in omenil, da je nepremišljeno, rogati se franciji zbok nje navdušenja proti Rusom in vpraša: „Kaj ni morda Francija v boljšem položaju, nego smo mi z mnogo zahtevajočo Avstrijo in s koketno Italijo, katera prosjači denarnih podpor, da se obdrži na površju, namesto da zmanjša svojo vojsko in zboljša svoje gospodarstveno stanje?“ — „Staatsbürger Ztg.“ se jako huduje na vlado, katera za „prosjake“ žrtvuje mnogo denarja, ki je izgubljen na veke. Pravi, da je to pravo izdajstvo proti nemškim kapitalistom. — „Reichsbote“ ponavlja, da je glavnica v obrestni potrošena za trozvezo, izgubljena „auf Niemehrwiedersehen“.

Čehoslovani. V Pragi so bile 25. okt. volitve v občinski zastop, in tu se je pokazalo, da izjemno stanje kar čisto nič ni preplasil meščanov: Mladočehi so obdržali poprejšnje mesto ter so pridobili še nekoliko sedežev. Kjer pa niso zmagali, dobili so mnogo več glasov, nego ob prejšnjih volitvah. — Preiskovanja pri redakcijah so se nadaljevala, novine so se plenile tudi poslednji čas. Izmed teh, katere so bili zaprli, so izpustili 20, ker niso zasledili krivde na njih. „Čas“ popravlja krivo vest, kakor da bi bila „Omladina“ posebno društvo, ker je ta prav za prav le stranka s posebnimi nazori. — V Budejevicah je bila porotna obravnava zaradi veleizdaje proti urednikoma Sokolu in Müllerju ter tiskarju Franku; no 7. t. m. bili so oproščeni z veliko večino glasov.

Nemčija in Avstrija v Galiciji. „Memorial Diplomatique“ poroča, da je Nj. Veličanstvo cesar pozval nemškega cesarja in kance'arja Caprivija, da si ogledata karpatske prehode z vojaškega stališča. Isti list javlja tudi, da bi moral v slučaju potrebe braniti kralj Sasonski mejo proti Rusiji s sasonsko, silezijsko in gališko vojsko.

Ivan Matejko. V Krakovem je umrl dne 1. t. m. slavni slikar Ivan Matejko, ravnatelj Krakovskega zavoda lepih umetnostij, v 66. letu življenja. Posebno je zaslu Matejko po velikanski svoji sliki „Bitka pri Tannenbergu,

leta 1440^a, v sestavljenju katere pa se vidi jasno njegova mrznja proti Nemčiji. Njega poljski značaj kaže isto mrznjo tudi v raznih drugih slikah. On se je bavil ves čas z znamenitimi dogodki iz poljske zgodovine; kazal se je Poljaka, ki je pošteval vedno Veliko Poljsko, bil je šovinist, vendar je razkrival tudi sence, temne strani poljskega naroda in njegovih raznodobnih voditeljev.

Češka opera v Lvovu. Kakor javlja „Галичанинъ“, pridejo tekom meseca novembra umetniki narodnega češkega gledališča Praškega v Levov, kjer namerjajo nastopiti v osmerih, izvornih čeških operah. Na programu je med ostalim tudi znamenita Smetanova „Prodana nevesta“, katero posebno želi slišati in videti Levovsko občinstvo tako rekoč na „izvoru“. Češki „libretto“ preložil je na poljščino dr. Fran Krček. Nova opera ima jako melodiozno arij in krasnih zborov.

Poljsko narodno gledališče v Krakovem otvorilo se je s slavnostno predstavo dne 27. pr. m. v prisotnosti gališkega namestnika, dež. maršala, državnih poslancev poljskih in deželnih poslancev, ravnatelj poljskih gledališč v Levovu in Varšavi, češkega nar. gledališča v Pragi in množice odličnega občinstva. Novo gledališče je zgrajeno v slogu kasne renesance in urejeno po sistemu Garnierjevem kakor Pariška opera. Nad glavnim vhodom je med korintskimi stebri mramor a plošča z nadpisom: „Krakov narodni umetnosti“. Gledališče je znotraj urejeno najmoderneje; ima električno razsvetljava, avtomatične naslonjače, široke hodnike in posebne izhode za vsak oddelek. Akustika je izvrstna. Novo gledališče zgradil je mladi poljski graditelj Ivan Zawiejcki, učenec Ferstlov.

Odlikovanje. Akademija znanosti in umetnosti v Parizu odlikovala je hrvatskega umetnika veleč. g. O. Celestina Medovića s kolajno prvega reda za njegovo znamenito sliko, izloženo v umetniški razstavi v Monakovem.

Novo hrvatsko gledališče v Zagrebu začne se za stalno graditi prihodnje spomladi in bode dogotovljeno do jeseni 1895 l. Za novo gledališče je na razpolaganje svota pol milijona gold.; zidalo se bode na vseučiliščnem trgu, kateri je last mestne občine in je občina vsled tega odstopila potrebno zemljišče brezplačno. — Nedaleč od vseučiliščnega trga, to je poleg obrtne šole, zgradi se novi glasbeni zavod in drugi veliki gimnazij, a potem bode vseučiliščni trg posevečen v pravem smislu izraza znanosti in umetnosti.

Glagoljski obred v Dalmaciji. Dalmatinska duhovščina je pooblaščen s papeževim listom (breve) rabiti glagoljski obred namesto latinskega. Obredne knjige pa se smejo tiskati samo v Rimu.

Otvorenje gimnazija v Mostaru. Dne 26. pr. m. otvoril je svečano novi državni gimnazij vladni poverjenik bar. Benko v prisotnosti župana mostarskega Jbrahim bega Kapetanovića, muftija Ali efendija Džabića, katoliškega biskupa Buconjica, mitropolita Perovića, vseh občinskih svetnikov in uradnikov, celokupne duhovščine vseh veroizpovedanj in raznih korporacij. Vladin poverjenik je naglašal v svojem govoru, kako skrbi avstrijska vlada za gmetni in duševni napredek prebivalstva in temeljito pretresal blagoslov, katerega daje prosveta vsakemu narodu, posebno pa narodu, ki je bister in svež uže po prirodi, kakor je narod hercegovski. Vsa svečanost vršila se je strogo oficijelno.

Prva ruska mohamedanska lekarničarka imenom Bibi Radyja Kutluzarova napravila je te dni na Petrograjskem vseučilišču svoje izpite z odličnim vspehom. Odpotovala je na svoje mesto v Kasimov. Mohamedanska mladež, studujoča v Petrogradu, napravila je svoji pijonirki o razstanku pristržno ovacijo.

Čajkovskij. Peter Iljič, največi ruski glasbenik in velik skladatelj, jeden največih sedanje dobe, je umrl 5. t. m. v Petrogradu v 53. letu življenja. Njegove skladbe igrajo po vsem omikanem svetu. Znana je posebno njegova opera „Evgen Onjegim“. Na Dunaju so često igrali njegove kompozicije tudi filharmonikarji, in to uže samo po sebi govori o veliki umetniški vrednosti pokojnikov, katerega je prerano izgubil ruski narod z ostalimi Slovani.

Dvoje pastirskih listov o Rusih. „L'Univers“ priobčuje pastirski list, ki ga je izdal svojim podrejenim župnikom Pariški nadbiskup kardinal Fr. Richard. List se glasi doslovno: „Gospod župnik! Od vseh stranij prihajajo nam prošnje Pariškega občinstva, da pridružimo svoje molitve ravnodušnim izjavam bratske simpatije, s katerim se pozdravljajo zastopniki ruske mornarnice. V tem pristrčnem in patrijotiškem zjedinjenju dveh narodov vidimo božji blagoslov za našo domovino, jamstvo miru in sigurnosti pa za Evropo. Vstrezamo tej želji, nalagajoč, da se prihodnjega ponedeljka po župniški maši odpoje „Te Deum“ po vseh župniških cerkvah. Vstrezamo tudi željam, katere so nam izjavile mnogoštevilne osebe, jednako udane Franciji in cerkvi, da se istega dne poje „Te Deum“ tudi v baziliki „Sacre Coeur“ na Montmartru, po večernicah. To službo vodimo sami. Takó ovenčamo z *verskim* dejanjem slavnosti, katere se slavijo našim gostom na čast. Prosimo Boga, da blagovoli ohraniti mir med krščanskimi narodi, in da se bolj in bolj širi jedinstvo duš na svetu, da bode po besedah Božjega učitelja samo jeden hlev in jeden pastir.“ — Drugi pastirski list je odpravil biskup v Dignu na duhovstvo svoje biskupije. Ta list se glasi: „Rusija je čisto verski in krščanski narod. Vsi veste, da je v vsaki ruski hiši oratorij, kjer je poleg razpela slika presvete Device, in da se jutranje in večerne molitve ne vrše samo v obiteljih, ampak tudi v vojašnicah in v taborih, vodi jih pa vedno najviši zapovednik, car sam, če je navzoč. Znete, da prisustvujejo vsi uradniki in vsi vojaški dostojanstveniki točno in skupno nedeljski službi božji, in gotovo se spominjate, da je šlo dne 3. avgusta 1890. l., predno je obiskala ruska mornarnica francosko v Kronstadt-skem pristanišču, štiriindvajset častnikov v kapelico na carskem brodu, da so se najprej udeležili tam službe božje. Kdo končno ne pozna ruske narodne himne, katera ima ta-le veličastni in divni refrèn: „Bože, brani carja! Blagoslovi njegovo ime, širi njegovo moč, njegovo veličino! Bog ohrani carja!“ Kako bi bilo toraj možno, da sprejme Francija ta krščanski narod brez verske službe in brez molitve? To bi morda žalilo Rusijo ali jo vsaj zadelo nemilo. Mi jej moramo prihraniti ta nemili pojem in jej pripraviti sprejem, kakoršen nam je pripravila ona sama pred tremi leti s tem, da je pridružila patrijotiškemu veselju cerkvene obrede. Dà, potrebno je, da čujejo ruski dostojanstveniki, častniki in mornarji ob svojem bivanju v Franciji glas zvona, kateri jim javlja, da se čita služba božja, da se pojejo zahvalne pesmi, da se zahvaljujemo Bogu in Kristu, kateremu se klanjajo tudi oni, na tem, da jih pošilja k nam kot odposlance miru: miru za našo domovino, miru za Evropo in celi svet.“

Sibirska železnica. Ruska vlada marljivo deluje na sibirski železniški progi, katera bode najdaljša proga na svetu, kajti vezala bode Evropo preko Sibirije s Kitajem in Tihim morjem. Proga, kakor računijo, bode dogotovljena leta 1902. Velikanski kulturni in gospodarski pomen te proge se more umeti le tedaj, ako se pomisli, da pride po njej v dotiko s zapadom do 440 milijonov ljudi.

Slovanska nadarjenost v Bosni. Dne 4. novem. je dobil na Dunaju cand. iur. N. N. Mandić doktorski klub z odliko, „sub auspiciis Imperatoris“. Prof. Maassen kot

zastopnik dekana juridiškega oddelka je nagovoril kandidata ter rekel med drugim: „Današnja slavnost je dokaz, da bošnjaški narod (Volk) ima sposobnost za naobraževanje v najvišji meri, da so opravičene naše nadeje, da naobražena mladina bošnjaška se bode mogla primerjati z mladino drugih dežel . . .“ S to izjavo so priznali ravnopravnost duševne sposobnosti celó takim Slovanom, katere so pred okupacijo zmerjali z raznovrstnimi psovki divjaštva, nizkega, nespособnega, suženjskega plemena itd. Vprašati pa bi mogli avstro-ogerski Slovani: Zakaj v našem cesarstvu deliti narode na dve vrsti, na više in niže pleme in Slovane prištevati nižemu plemenu? Zakaj se narodi delé v cesarstvu v gospodovalne in negospodovalne? Zakaj se odtegujejo Slovanom, ki so uže po 6, 5 ali vsaj nekaj stoletij pod Habsburžani, uslovja za svobodni kulturni razvoj? Ako so bošnjaški Slovani po sposobnostih istovrstni z Nemci in toraj gotovo tudi z Madžari, Italijani, ko niso niti 20 let pod zapadno civilizacijo, zakaj bi ne priznavali Slovanom iste sposobnosti, ki so uže po več vekov pod romansko-germanskim vplivom, pod jednim in istim žezlom? Naj odgovorijo tujčevalci slovanskih narodov na to!

Črna Gora. Arcibiskup Milinović govoril je ob izročitvi starosl. misala knezu črnogorskemu Nikoli tako-le:

„Vaše Visočanstvo! Slavni gospodar! Baš v oni dobi, ko sta stala v medsobni borbi Vstok in Zapad in sta prenesla vso strast iz narodnega in političkega polja na versko polje, pojavlja nam se na zgodovinskem obzorju veliki slovanski narod, kateremu je poslala Božja previdnost dva izredno učena in sveta apostola, mila brata Cirila in Metoda, da ga privedeta med krščanske in prosvetljene narode s krstom in izumo narodne pisave ter z uvedenjem narodnega bogoslužja, potrjenim in posvečenim od rimskih papežev Adrijana II. in Ivana VIII., vsled česar je isto postalo za vedno samostalno in vsopredno z grškim in latinskim bogoslužjem ter postalo ljubka zveza, katera veže v Kristovi ljubezni Vstok in Zapad.

A v vseobčno nesrečo sta Vstok in Zapad uže takoj od početka rajša delala na to, da uničita osnovano delo svetih apostolov, namesto da bi shvatila zvanje, namenjeno Slovanom. Vztočni Slovani mogli so se samostalno razvijati po utemeljenju novih in jakih držav: Bolgarske, Srbije in Velike Ruske pod odličnim vladanjem Borisevim, Simeonovim in Nemaničev in sprejetjem cirilice v cerkvi, v javnem in državljanskem življenju, mogli so se krepiti, cvestiti in se ustavljati vsaki navali, dočim so bili zapadni Slovani po propadu moravskega vladarja Rastislava in panonskega kralja Kocela izpostavljeni napadanju, in njih glagolica se je mogla jedva vzdrževati. Ali po neizprašljivem Božjem naklepu so vstali vselej, ko se je mislilo, da mora propasti, veliki možje, posebno rimski papeži, kateri so jo vselej podigli in jo budili k novemu življenju. Tako so jo podigli najstarejšega stoletja češki vladarji Ulrich, Brestislav in Vrstislav z neumrlima opatoma Prokopom in Vojtom in z utemeljenjem slavnega samostana v Sacovi, a še bolj pa jo je oživil stinajstega stoletja slavni Karol IV., prijatelj carja Dušana Silnega, z utemeljenjem glagolskega samostana v Emavsu poleg Prage in z istodobnim osnovanjem samostana na Kleparcu pri Krakovem po Jadvigi, hčeri Jelisave Kattomanovičeve. Takó se je tudi oživljala v Hrvatski z neumrlim biskupom ninskim Grgurjem, potem Simonom Kožičičem, a najbolj z mojim prednikom Vickom Zmajevićem, prej Barskim, a pozneje Zaderskim prabiskupom. S pomočjo papežev Benedikta XIII. in Benedikta XIV. osnoval je „glagolsko semenišče“, katero je v nesrečo propadlo nedavno. Mato Zmajević pisal je svojemu bratu, nadbiskupu Vicku, naj pošlje v Rusijo „glagoljašev“, kateri bodo neizmerno koristni.

S propadom Zmajevićevega semenišča v Zadru mislilo se je, da je propadla za vselej glagolica in staroslovensko bogoslužje pri rimokatolikih; toda to pot izbrala je Božja previdnost Vaše Visočanstvo, da jo širi in oživi. Vaše Visočanstvo, skoz in skoz pravoslavni vladar, dobilo je po Božjem daru v svojo očetovsko obskrbo nekoliko tisočev katoličanov in se potrudilo takoj, da jim prisvoji zanemarjeno dedščino svetih nam apostolov ter jih povzdigne iz pozabnosti na novo, samostojno življenje. Tako je znalo Vaše Visočanstvo s svojim visokim umom in dalekosežnim pogledom premagati vse nizke misli in vse neugodne predsodke in s svojim shvačanjem preteči dva veka, ko je prosilo rimskega papeža, da povrne črnogorskim katoličanom staroslovensko liturgijo. Veliki papež Lev XIII. je dobro razumel Vaše Visočanstvo ter je to takoj dovolil in s tem odlikoval z osobitim načinom Vaše Visočanstvo in črnogorske katoličane. Tako je držal svojo besedo sveti Oče kljubu vsemu nasprotju in poslal Vašemu Visočanstvu „tiskani misal glagolski“, ki ga imam čast izročiti Vašemu Visočanstvu s prošnjo, da ga blagovolite hraniti v Vaši knjižnici, da doznade potomstvo ta izredni dogodek, kateremu se bode divilo in se ponašalo ž njim.

Vaše Visočanstvo! Današnji naraščaj morda ne razume važnosti tega čina, toda uverjen sem popolnoma, da ga bodo znali v popolni meri ceniti bodoči vekovi, in da bode to čelo, okroženo sijajem toliko viteških zmag na vojnem polju, ovenčano tudi z levor-vencem proslavljenega pesnika, sijalo v bodočih vekovih najbolj zbk tega izrednega čina; ter, kakor je znalo Vaše Visočanstvo slaviti letos utemeljenje „Obodske tiskarne“, tako bodo prihodnji vekovi slavili tiskanje „glagolskega misala“. Ta misal, četudi ima druge črke, ima pa jednaki naš staroslovenski jezik in jednako nam našo dedščino po svetih naših apostolih, katero nam je treba čuvati kakor najsveteji zaklad. In kakor se kliče v pravoslavni knjigah „Gospodine pomiluj!“, tako bodem klical tudi jaz in moji svečeniki iz tega misala. In prvokrat, ko bodem daroval Bogu iz „tega staroslovenskega misala“, zakličem iz vse svoje duše „Slava večnemu Bogu“, dodavši molitev za ohranjenje Vašega Visočanstva. pojč s svojimi svečeniki in z vsemi pravoverniki: „Mir in slava knezu Nikoli“, kateri nam je zopet povrnil našo sveto dedščino.“

— Doslej so črnogorski svečeniki nosili narodno obleko in orožje, kakor vojaki, knez pa je sedaj odločil, da se bodo nosili takó, kakor pravoslavni svečeniki po drugih državah, in le ob vojnah bodo nosili orožje. — Knez je potoval po raznih krajih črnogorskih, da bi spoznaval potrebe narodove ter ukrenil naredbe v poboljšanje gospodarstvenih razmer. V Skadru bode imela odslej Črna Gora poseben konzulat.

— Letos se uvede v Črni Gori ruščina na vseh šolah, ki so nad osnovnimi šolami. V duhovnem semenišču in v viši dekliški šoli bila je ruščina uže uvedena kot obvezan predmet.

Srbski zatoženi ministri. Iz Beligrada javljajo „Narodnemu Listu“, da se snide državno sodišče v konečno obravnavo proti zatoženemu ministerstvu Avakumovičevemu še tekom novembra meseca v Nišu.

Velika Hrvatska in Rusija. Pariški dopisnik „Pesti Napla“ razgovarjal se je te dni z Giersom ml., tajnikom ruskega poslanstva v Parizu o rusko-madžarskih odnosih. Iz tega zanimivega razgovora posnemamo te-le glavne črtice: Ker so Madžari dokazali v teku poslednjih 25 let veliko umerjenost in političko zrelost, nadejati se je, da se tradicijalno mrženje Madjarov proti Rusiji nikdar ne ukorenini globoko. Madžari se bodo uverili, da so interesi med Ogorsko in Rusijo istovetni. Prva točka, katero branimo skupno, je ohranitev evropskega miru. Drugi, važnejši interes,

ki ga imamo skupno z Madjari je ta, da se ne preustroji Avstrija v slovansko državo, ampak da ostane mešana država (état mixt), to je, da ostane avstrijska, kakor je danes in da ne bode ne slovanska, ne nemška. Slovanska Avstrija protivila bi v notranjosti dualizmu, na zunaj pa bi izvajala na Balkanu osvajajočo in pokatoličujočo politiko. Na to bila bi prisiljena uže zбоk tega, da se more ohraniti kot slovanska država; bila bi tudi prisiljena, da si vstvari zaveznikov, osnovati Veliko Hrvatsko do Soluna, kar pa ne bi mogla trpeti Rusija, kajti potem bil bi neizogiben boj med grško-vzročnimi in katoliškimi Slovani. — Tretja skupna točka med Rusijo in Ogersko je vzdrževanje ravnotežja med balkanskimi državami. Ruski in Madjarski interesi ne morejo se slagati niti z Veliko Romunsko, niti z Veliko Srbijo, niti z Veliko Bolgarsko. Mladi Giers je zaključil svoje premissljevanje z osvedočenjem, da mora uvideti vsakdo, da so istovetni ruski in madjarski interesi v najvažnejših vprašanjih, katera so za Madjare celó životna vprašanja. No, mišljenje, da bi bili Madjari zmerni, je pač do korenine napačno.

Rusko-francosko prijateljstvo. Pred odhodom ruskega brodogojca iz Toulona prišel je v Toulon predsednik republike Carnot v spremstvu raznih ministrov. Pri sijajnem obedu na prefekturi izustil je Carnot to-le napitnico: „Po takó spontannimi, pristrčnimi in lojalno miroljubnimi izjavami, katerim je dal povod obisk francoske eskadre v Kronštatu in ruskega brodogojca v Toulonu, mi je na srcu, da izrečem svojo hvaležnost francoski in ruski mornarici, za katere gojim jednake želje, na dostojni izvršitvi njih plemenite misije, po kateri ste služili v spono simpatije obeh narodov. Zdravici, katero mi je čast izreči v blagostanje Nj. Veličanstev carja in carice ruske, dodajem zdravico, katera nam je vsem iz srca: Prijateljstvu obeh velikih narodov in svetskemu miru kot posledku tega prijateljstva!“ — Admiral Avelan je odgovoril: „Ginjenega srca in na veke hvaležni na entuzijastičnemu in pristrčnemu sprejemu, s katerim so nas počastili o vsakem koraku oblasti in vsi slojevi naroda, nam je neobično milo in drago, da moremo v ime hvaležne Rusije izjaviti francoskemu narodu našo hvaležnost na tem plemenitem činu. To storim jako drage volje in dvignem svojo čašo še jedenkrat v zdravje predsednika republike in v blagostanje plemenitega, z Rusi sprijateljenega naroda!“ — Malo pred odhodom iz Toulona dobil je predsednik republike od ruskega carja iz Gačine ta-le brzojav: „V tem hipu, ko ostavlja rusko brodogojstvo Francijo, živa je potreba mojemu srcu, da vam izjavi, kako globoko sem ganjen in hvaležen za iskreni in sijajen sprejem, s katerim so bili počaščeni moji mornarji po vsej Franciji. Dokaz živih simpatij, kateri se je še jedenkrat obnovil tako sijajno, doda novo zvezo oni, katera uže veže naši zemlji in bode, kakor se nadejam, utvrdila občni mir, kar je cilj vsemu nastojanju in trajna želja vseh dežel.“ — Ta brzojav napravil je v narodu francoskemu izvrsten in globok utis.

Rusko sredozemsko brodogojstvo dobilo je dovoljenje od francoskega ministerstva mornarice, da se sme služiti francoskih pristanišč. Admiral Avelan dobil je ministersko naredbo, s katero se ukazuje francoskim poveljnikom pristanišč in vsem prefektom, da ravnajo z ruskimi vojnimi brodogojci jednako, kakor z domačimi francoskimi.

— Razni listi pišejo, da je izbran otok Paros kot središče postaje ruskega sredozemskega brodogojstva. Ta otok slovi še iz davnih vekov zбоk svojega lepega belega mramorja. Angleška „Times“ ne more prikrivati svoje jeze nad najnovejšo pojavo ruske politike. Pozivlja svojo vlado na opreznost, kažeč na potrebo pomnoženja angleške mornarice. Angleška vlada vara se, ako misli, da je angleško sredozem-

sko brodogojstvo v zvezi z ostalimi brodogojstvi v Kanalu in da zбоk tega ni osamljeno. Iz sredozemskega morja do Kanala je dolga pot, in osamljenost bi mogla nastati baš v opasnem času. Odnosaji so vsekakor danes taki, da škodujejo angleškemu ugledu. Slabost angleške mornarice opaža se tem bolj, ako se primerja s francosko, katera se po sodbi strokovnjakov odlikuje po urnih svojih vojnih pripravah in po svoji brzoti. — „Norddeutsche Allg. Ztg.“ hotela je smešiti francosko navdušenje o priliki obiska ruskega brodogojca. Zavrnilo jo je prav ostro „Новое Время“ v članku, iz katerega posnemamo naslednje: Rusi smatrajo za svojo dolžnost proti prijateljskemu narodu povse drugače, kakor je to običajno v krogu trozveze. Bilo bi *nedostojno* veličine Rusije in nje zgodovinske prošlosti, da bi *zlorabila* svoje politiške prijatelje. Carjev brzojav Carnotu svedoči jasno, da je Rusiji le do ohranjenja miru. Ako je Nemčija zares miroljubna, ne sme se bati posledic Tulonskih svečanostij. Obisk francoskega brodogojca v Kronštatu bil je izza obnove trozveze, katera je pretela evropskemu miru. Zavlačevanje rusko-nemških carinskih dogovorov in vojaške vaje v Alzaciji in Loreni, katera so žalile narodno zavest Francozov, toraj nemška politika je glavni vzrok, da so se izkazovale ruskim mornarjem v Franciji presijajne ovacije. Ako teži Nemčija za ohrano miru, kakor Francija in Rusija, morala bi soditi te svečanosti vse drugače, kakor jih obsoja Car Aleksander III. vodi osebno vnanjo politiko Rusije, kar vedó dobro v Franciji; carjev brzojav Carnotu pa je razjasnil svetu, kakošne težnje goji ruska politika.

Rusija in Anglija v sredozemskem morju.

Angleška diplomacija skuša odvaliti od sebe sumnjo, da je bil obisk angleškega brodogojca v Tarantu istodobno z ruskim obiskom v Tuluonu nekako izzivanje Francije in Rusije. Gladstonovo glasilo „Daily News“ in konservativna lista „Standard“ in „Morning Post“ prisegajo, da je bilo Angliji jako neugodno, ker sta se vršila oba obiska v isto dobo, in da obisk Angležev v Italiji nima nikakoršnih politiških namer. Istotako zagotavlja „Times“, da je res to, kar se je godilo v Tarentu, nekoliko podobno temu, kar se je godilo v Franciji, toda da je istodobni obisk nanesel le „slučaj“. Med Italijo in Angleško da ni nikakoršne zveze, še manj pa se more trditi, da se Angleška namerja pridružiti trozvezi. Vsi trije glavni angleški listi pa pozdravljajo z nekako prisiljeno ravnodušnostjo miroljubni vtis, kateri so ostavile francosko-ruske slavnosti. — Gotovo pa je osnova stalnega brodogojca napravila v Angliji neprijeten vtis, vendar pa ne more zaprečiti tega dejstva. Sosebno nemilo pa je Angliji, ako pomisli, da ima sedaj ruska diplomacija dobro *podporo* v vseh *istočnih* vprašanjih, in da pridobi Francija nenavadno moralno znamenitost na sredozemskem morju. Ta misel, pripominja „Obzor“, odločila je Anglijo, da je odposlala admiral Seymurja v Tarant. Kljub vsem zagotovilom miru pa se Evropa oborožuje ter se pripravlja na boj. Evropa je uže razdeljena na dva velika tabora, katera le čekata ugodnega trenutka, da se vrže eden na drugega. Ako pride do ozbiljnega zapletanja, katero ne bi se dalo lahko rešiti diplomatskim potom, tedaj pozabi Evropa na svojo gorljivost za ohranitev miru in stopi v požar svetovnega boja.

KNJIŽEVNOST.

Zapisci iz mrtvog doma. Napisao F. M. Dostojevski, s ruskega preveo Stjepan Lukić. U Zagrebu, knjižarna Dioničke tiskare. Ciena f. 1:20.

Slovanska knjižnica. Urejuje in izdaje Andr. Gabršček. Tisek in naklada „Goriške tiskarne“ A. Gabršček v Gorici. 3. snopič obseza: Slučajno (Ruski spisal P. N. Polevoj). — Amerikanci (Ruski spisal I. I. Jasinaki). — Peter Nikolajevič Polevoj (biografija). — *Наша звезда* (S. Gregorčič). — Cena 12. kr.

„*Zvezdica*“, polka-mazurka za klavir. Zložil H. Volarič. Založila knjižarna L. Schwentner v Brežicah. Cena 45 nč.

Zagrebačke tajne. Roman u četiri knjige. Iznosi Valentin Jež. Svezak prvi. Zagreb, tisk i naklada I. Kralja. Ciena svakog zvezka 25 nč.

Spomenica 30 godišnjice smrti hrv. pjesnika Luka Botića, Splječanina. Izdao Josip Barač. Zagreb 1893. Str. 38 v 8° s podobo pesnikovo. Cena 35 nč. Čisti prihod je namenjen za prenos ostankov.

Bosenske narodne pesme. Češki glasbenik gosp. Kuba potuje po Bosni, da nabira narodne pesmi bosenske, katere namerja izdati v posebni knjigi. Kakor se je izjavil glasbenik sam, našel je v narodu uprav prekrasnih napevov, zbok česar mu ni žal niti truda niti pota, ker je nabrano građivo iznenadilo njega samega. Pripovedujejo pa, da g. Kuba dobiva pri tem delu znatno vladino podporo.

Anthologie z básni Jaroslava Vrchlického (1875-1892). V Praze 1894. Nakladatelství J. Otto, knihtiskárna. Sešit 1. Vsebina: Vlast. — Lidstvo. — Příroda. — Umění. — Láska. — Život. — Romance, ballady, legendy atd. — To delce izide v 15. zvezkih po 2 tiskovni pōli (36 stranij). Cena vsakemu zvezku je 15 kr.

Hlavní proudy literatury století devatenáctého. Romantická škola v Francii. I. Brandes. Autorisovan; překlad dle druhého, rozmnoženého vydání. Z dánštiny přeložila Anežka Schulzová. Sešit 1. V Praze. Nakladatelství J. Otto, knihtiskárna. Cena 20 kr.

Rozhledy sociální, politické a literární. Vydává a rediguje Josef Pelel. Ročník III. 1893. Číslo I. Vhradimi, nákladem vlastním. Obsega ta-le poglavja: Nové myšlenky a nové lidi. — Rozhledy po literatuře, vědě a umění. — Z družstvenního ruchu za hranicemi. — Rozhledy politické a sociální. — Rozhledy hospodářské a finanční. — Z naší doby. — Z vysokých škol. — „Rozhledy izhajajo dne 25. vsakega meseca v sešitkih po 3½ pole (56 str.). Celoletna predplača stane 5 glđ. 10 kr.

Ku předu, zpátky ni krok! Pochod i hymna Sokol. Napsal Jos. V. Sládek. Nápěv složil Karel Šebor. 1893. V Praze, nákladem Františka Horálka, knihkupce na královských Vinohradech. — Cena: Slova s nápěvom 1 výtiskza 1 kr., 120 výt. 50 kr. Možki zbor, partitura 30 kr.; posamični glasovi 32 kr., partitura za orkester 50 kr., izdanje za glasovir (jeden glas s spremljevanjem) 40 kr.

Ottov Slovník naučný. Ilustrovana encyklopaedie obecných vědomostí. — Novi osmi del začenja s zvezkom 152.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 glđ. za pol leta 2 glđ. in za četrt leta 1 glđ. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 glđ. 60 kr., poluletno 1 glđ. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Ta zvezek obsega članek „dřevěné stavby“ (s prilogo, na kateri so vpodobljene razne stavbe), dalje „dřevo“, in „dřevovězbářství“.

Topographisch statistisches Orts-Lexikon des Königreiches Böhmen. Zusammengestellt von Jos. Jodl. Zvezek 1. Nakladov knjigarne Höferja Kloučka v Pragi.

Hrady i zámky české. Popisuje Aug. Sedláček, prof. v Taborě. Ilustrují bratři Liebscherové a V. Král z Dobré Vody. Sešit 3. dela X. Obsah: Boleslav hrad. Racov hrádek. Tvrze v okolí Mladé Boleslavi. Skála Hrubá hrad. (12 podob).

Dějiny kroje v zemích českých od počátku století XV. až po dobu bělohorské bitvy. Sepsal dr. Zikmund Winter. Ilustrace od Vojtěcha Krále z Dobré Vody a j. — Svazek I. Nákladem Frt. Šimáčka v Praze.

Karel Demailly. Román z literárního života Pařížského. Napsal Edmond a Julius de Goncourt. Autorisovaný překlad. Oddíl I a II (Vzdělavací bibliotéky svazek 19.) V plné ve 3 oddílech. V Praze. Nákladem vydavatelstva „Nových Proudů“. Cena zvezku 60 kr.

Malebne cesty po Praze Edvarda Herolda. Ilustruji E. Herold a V. Oliva. I. seš. Višegrad. Vychazeji ve sličné a vkusné upravě v sešitech po 25 kr. ve 40 formátě. 10 seš. zl. 2.50. Nakladatel F. Topič, knihkupec v Praze. Veščak E. Herold izroči tu občinstvu važno delo, katero ne le s slikami, ampak tudi z zgodovinskimi pojasnili predoči razvitek starodavne Prage

Německo-český slovník. Za pomoci četných odborníků sestavuje Phil. C. Jos. Sterzinger. Přehlíží Prof. dr. V. E. Mourek. Seš. 1. C. 40 kr. Tiskem a nákladem I. Otty v Praze. Ta slovník je izdelan na najširši podstavi, in sicer slovníku Saeh-Villatlejevega in moderne jezikove leksikografije. Kdor hoče s pomočjo nemščine dobiti odgovarjajoče češke izraze, dobi jih v tem slovarju, ki izide v 60 snopičih.

Ortice iz primorskega malogradskoga života. Napisao ih I. Draženović. U Senju 1893. Tiskarski zavod H. Lusteru. Cijena 80 nč. Str. 217. v vel. 8°. — Vsebina: Po buri. — Mačka. — S pločnika. Koban zavjet. — Tijesno je. — Meštromo. — U „dida“. — Martinova oporuka. — Mužev povratak. — Pričica o probodenom srcu. — „Sveti“ Luka. — Nova era. — Na badnjak.

Перекличка альманаховъ. Матеріали для бібліографіи русскихъ литературныхъ альманаховъ и сборниковъ конца 18го и первой половины 19го столѣтія (1794 — 1850) Путягинъ Е. Новая Учица, 1893. 80. 75 pp. 5 5.

Popravki. k 20. števu „Sl. Sveta“ str. 394., 24. v. zd. Sch ä f l e n. Schäffe; 398, b, 6. v. zg.: častnikov n. časnikov; 399, b, rubrika „Židje v Galiciji“; v. p.: По племени v 1 k. 4. v. prečrtaj: мы; v 3. k. 4. v. čitaj: И такъ добьется счастья своего?! v 4. k. 1. v. Rusi pišejo: угрожаютъ; v 4. k. 3. v.; насъ m. намъ; v 6. k. 2. v. čitaj: И твердо знаемъ, мы куда притли; v 6. k. 4. v. čitaj: Какъ тучи громовыя.